

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Helsingør Stiftsbog 1991

Helsingør Stiftsbog

1991

REDAKTION

Johannes H. Christensen . Jørgen Demant . Ester Gramkov
Poul Heide . Per Rysgaard Jensen . Johannes Johansen

Omslag: Bente Linnemann
Tryk:
Poul Kristensen Grafisk Virksomhed
Kongelig Hofleverandør

Indhold

- At eksistere som en gåde – ved provst Falk Hansens begravelse 5
Af Johannes Johansen
- Den kommende gudstjenesteordning 9
Af Olav C. Lindegaard
- Ny spiritualitet og gammel fromhed 16
Af Jan Ulrik Dyrkjøb
- Aastrups nye salmebog 20
Af Johannes Johansen
- Moral for politikere 25
Af Johannes Sløk
- Kristendom og religionslæreruddannelse 30
Af Hans Fuglsang
- Hvem er jeg? et spil om unges identitet 33
Af Karen Weiss-Pedersen
- Præst på »Olfert Fischer« 40
Af Carl Rosenberg
- En anden kirkeskude 45
Af Vagn Frikke-Schmidt
- Kirkerejse i England 50
Af Niels Tjalve
- Solsangen i mosaik 55
Af Kirsten Drigsdahl
- Historien bag den nye Egedal kirke 59
Af Karen Marcher
- Nyt fra stiftets undervisningsudvalg 62
Af Per Rysgaard Jensen
- Nyt fra stiftets udvalg for mellemkirkeligt arbejde 66
Af Birthe Willumsen
- Nyt fra stiftets udvalg for ydre mission 68
Af Henrik Jul Petersen
- Landemodeakten 70

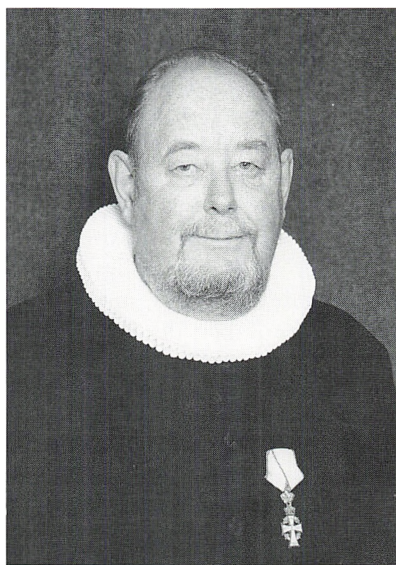
At eksistere som en gåde

Ved provst Poul Falk Hansens begravelse den 2. november 1990

Af biskop Johannes Johansen

I vort fagblad (Præsteforeningens Blad) læste jeg forleden: »Det opvækkende (der står ikke 'det opsigtsvækkende') – det opvækkende ligger i, at Gud har givet mig kraft til at eksistere som en gåde« ... Det er Søren Kierkegaard, der har sagt det, men derfor kan det jo godt være sandt! Menneskelivet fastholdes her som en gåde. I disse år går tendensen modsat. Metafysikken synes genopstået. Kristendommen bliver sat til at løse selve *livsgåden*, give svar på alt det ubesvarlige. Men det er, mener jeg, en oplagt misforståelse, som jeg læser vort grundskrift Ny Testamente. Kristentro er netop at få mod og kraft, ressourcer, til at leve et liv, som aldrig bliver gennemsigtigt, forklarligt, så sandt som livet ikke er *vort*.

Pouls død er for os, der er tilbage, en gåde, en, der gør meget ondt med sorg og pine. Så er der tid til at holde ud i denne meningsløshed, i den smerte, der ikke kan dulmes og heller ikke skal det. Derfor er vi med i Gertruds klage, i Beas og Christians sorg, så langt vi kan det. Fordi et menneske altid er uerstatteligt. Det føler vi meget

Provst Falk Hansen

her ved Pouls bære. Der var en af hans kolleger blandt provsterne, der blev direkte vred. Fordi Poul var så dybt involveret i den strid, der pågår i folkekirken i disse år. Han var åbenhjertet og uskrømtet med på sognets, provstiets, stiftets betingelser, på det, at folkekirken ikke skal dirigeres eller struktureres ovenfra eller udefra. Han var ikke bange for at sige sin mening,

selvom den gik på tværs af flertallet eller magthaverne. Ja, jeg tror, at han oven i købet nød det en stor smule: drilsk, underfundig, men i grunden også taktisk velovervejet. Han medbragte nemlig som provst nogle solide erfaringer fra det politiske, også nogle af de mest gedigne, sansen for at omgås mennesker, respekten for modstanderen, vel at mærke når modstanden var kvalificeret, evnen til smidigt og elegant at lede en forhandling derhen, hvor han mente det bedst tjent. For, tag ikke fejl af det: han vidste altid, hvad han ville. Han kunne være skarp, ubønhørlig, men bag den slebne positur bankede der altid et redeligt hjerte. Han havde hjerte for mennesker, for de mennesker, der holdt sig til sagen, til evangeliets forkyndelse i sognet. Men han var skarp over for dem, der gled ud af sporet, dem, der efter hans mening kun ville sig selv. Det er jo ingen hemmelighed i dette stift, at Polle og jeg blev særdeles gode venner undervejs. Selvom vi aldrig glemte, at jeg strittede imod i begyndelsen, særligt på grund af det politiske ved ham. Men just det gjorde, at der blev en herlig og munter åbenhed imellem os. Han var mig en utrolig loyal og varmhjertet medarbejder. Han bidrog i høj grad til et fasttømret og frodigt fællesskab her i stiftet, en fortrolig nærhed.

Nærhed, javel. Men der var også afstand i provstens måde at være på og administrere på. Myn-

digheden havde han vistnok i direkte import fra Vorherre selv. Han levede af det ord, han forkyndte. Men den hidrørte jo også fra hans grundige og flittige indsigt i sagerne. Ingen løb om hjørner med ham.

Da jeg snakkede med en af de nyansatte præster i provstiet og fortalte om Pouls død, udbød han spontant: Du aner ikke, hvor en hjælpsom, nænsom og varm støtte, han var for mig i de nye forhold.

Ja, så menneskelig var provsten i sin administration. Det skulle altid være i orden, men det skulle gå menneskeligt til.

Poul levede op til det skriftord, jeg brugte ved hans creation i domkirken i 1981: »Gør jer venner med uretfærdighedens mammon«. Jeg mindes tydeligt slutningen af talen, som Lindhardt kaldte »et lykkeligt stilbrud«:

*Tak, vor Fader, som al tid
lod din almagt med al flid
i vor afmagt sig udfolde
fra Ansgarius til Polle.*

(Fra salmebogens nr. 282, vers 5)

Polle og jeg havde hver sin kirkefader i kirkehistorien. Han kunne aldrig blive træt af at tale om, hvor meget Hal Koch havde betydet for ham. Og her hopper jeg lige ned i det familiemæssige: Så mange har talt om den inspiration, Polle hentedede i familien. Først hos Gertrud. Jeg beundrer den tapre og stilfærdige indsats, du ydede i den sidste

svære tid. Du holdt ham oppe med dit mod og din styrke. Du var med til at bære »Hansen« ind over den sidste høje tærskel. Og sådan klædte I to hinanden utrolig fint under de daglige forhold. Det var altid for jeres gæster en sand glæde at være hos jer i jeres dejlige hjem, åbne og muntre, ivrige efter at diske op med det allerbedste for os. Jeg kender ikke mere poetisk definition på kærlighed end Grundtvigs »O kærlighed selv, du rolige kilde for kræfternes elv«. Hos Falk hang det menneskelige uløseligt sammen med det kristelige. Der var en from og nævenyttig person, der engang sagde til Lindhardt: Kunne jeg dog bare medvirke til, at alle mennesker blev kristne. Hertil blev der repliceret: Jeg ville nu hellere medvirke til, at alle kristne blev mennesker!

Vi skal høre noget lignende sagt i dagens tekst på søndag: I er jordens salt – I er verdens lys. Det siger Jesus til almindelige syndige mennesker. Snakker vi imponeret og grebet om helgener og apostle, en særlig fornem kvalitet af kristne, så glem aldrig eet: De var mennesker som vi. De var ikke genier eller forædlede karakterer. I samme øjeblik, vi i teorien fokuserer på deres særlige evner og egenskaber, så ser vi på noget uvæsentligt og distraherende. Var de med til at sprede mørket her, med til at trodse al fordærv og råddenskab, så var det, fordi Gud troede på dem og rørte ved dem. De fik kraft og mod til at eksistere lige

midt i menneskelivets gåde, som var deres egen. Det er det opvækkende og oplivende.

Om dem står der en stilhed over for det under, at Gud fik noget overordentligt ud af jordens almindelige mennesker, at Han kan rejse noget helligt og evigt midt på den mørke fordærvede og smuldrerende jord. Sådan peger de mennesker ud over sig selv og hen på Ham, hvis vilje det er at bekæmpe mørket og råddenskab, så jorden bliver et lyst og friskt sted at leve på. Jeg tror nemlig slet ikke på, at vi bliver lys og salt for vore medmennesker, noget lysende og varmende, noget fornyende og forfriskende, noget *opvækkende*, ved at spænde alle sener, opruste al moral og tage os vældigt sammen.

Nej, I er det! I er det, fordi Gud kalder jer det, kalder det frem i jer, Han, der har ordet, der virker, hvad det vil. Det er altså ikke appel og formaning dette her. Ikke idealer, der holdes for øje, noget højt og fint og stort vi skal nå. *Det går ikke så!* Det rådner op, før vi får taget os sammen. Det visner, når det spirer. Nej, appel og formaning og den slags kan nok med flammende ord arrangere noget, der tager sig ud, der glimrer og glinser. Men ikke noget, der varmer og lyser og holder livet levende og frisk, noget helt nyt, noget fra Gud selv. Nej, det kommer altsammen af tro, af Guds tro på det enkelte menneske. For at citere Augustin: »For et menneske er, hvad det er i Guds øjne, hverken

mere eller mindre« ... om jeg så aldrig så meget fornemmer mit eget fordærv og mit eget mørke. Gud har en forunderlig stor tro på os små elendige mennesker. Det var det, Jesus blev ved med at sige, også da mørket slog sammen om Ham, og det stank råddent af menneskers fejhed og svig. Gud tror på dig, Natanael, du vantro spotter ... Gud tror på dig, og så er du uden svig, ren i Guds øjne. Gud tror på dig, Peter, du svage og usle, og så er du klippe! Gud tror på dig, sagde Han til rovmorderen, der hang ved hans side, og så var han med Ham i paradiset. Gud tror på dig, Paulus, og så er du det salt, der gennemtrænger hele det rådne romerrige med Guds kærligheds kraft ... selvom du kalder dig selv for verdens fejskarn.

Det er Alle Helgens troen. Helligt er det, Gud rører ved. Og Han tør røre ved støvet, hvis herlighed er lig med græssets på ager, i morgen er det hø:

*O himmelske navn,
som åbner for vores din hellige favn,
så Ånden usmittet kan røre ved støv,
så grønnes kan atter det visnede løv.*

Gud rører ved os med sin tro på os, sit håb til os, sin kærlighed, og så er vi Hans børn, og dermed lys og salt for vore medmennesker. Selvom alt i vort liv modsiger den tro!

Det sker altid i det jævne og stille, at livet fornyes og forfriskes, så det kommer til at lyse og varme. Det sker, når forbandelsen over mørket tier. Det sker, når et menneske, ganske tyst, uden pral og ståhej, tænder et lille lys for et andet menneske. Med et ord, et smil, en åben og blank tillid, en dristig opmuntring. Det sker, når saltet trænger ind og gør alting nyt og friskt.

På søndag er det de dødes søndag. (Alle Helgens Dag). Hvor var vi døde og tomme indeni, om vi ikke kan takke og prise Gud for alt det, de var for os, da de var hos os. Det bliver de jo ved med at være. Salt og lys, trods det at de var almindelige syndige mennesker. For: »Mit land, siger Herren, er himmel og jord, hvor kærlighed bor«. De levendes land, det er det sted, hvor Gud opvækker, opliver og oplyser, så Han giver os kraft til at eksistere i det liv, der bestandig bliver en uløselig gåde, dag for dag.

Aastrup siger det ganske jævnt og stille:

*At være til stede
i kaldet vi fik,
at skilles med glæde
fra dagen der gik,
at vente det bedste
ved morgen igen,
at kende vor næste
og være hans ven.*

Den kommende gudstjenesteordning

Af biskop Olav Lindegaard

I august 1991 udkom biskoppernes oplæg til en ny gudstjenesteordning og i skrivende stund (september 1991) er præster og lægfolk ud over landet i færd med at gennemse det omfattende materiale. Interessen for at sætte sig ind i oplægget er glædelig stor. I hvert enkelt stift er der rekvireret 300-400 eksemplarer. I de kommende måneder frem til 1. marts 1992 vil der være mulighed for at indsende kommentarer og rettelsesforslag til biskoppen i det stift, hvor man bor.

Når der i oplæggets forord bemærkes, at biskopperne gerne modtager ændringsforslag inden 1. november 1991, skal dette forstås således, at vi allerede i dette efterår gerne modtager kommentarer til den foreslåede højmesseordnings hovedlinier og til kirkeårets udvalg af prædiketekster. Alt det øvrige, som til dels er bestemt af søndagens prædiketekster: Læsninger fra Det gamle Testamente, epistellæsninger og kollekter samt ritualerne for dåb og nadver, konfirmation, vielse og begravelse, skulle der således være god tid til at studere og kommentere.

At flere grunde skal arbejdet gøres færdigt i løbet af det kom-

mende år. For det første skal den nye alterbog koordineres tekstmæssigt med den nye bibel, som vil foreligge i november 1992. For det andet skal kirkeårets prædiketekster fastlægges inden udgangen af 1991 af hensyn til Københavns Universitets kalenderforberedelser for 1993-94. Endelig er det jo en kendsgerning, at det bispekollegium, der i tre år i stor endrægtighed har revideret og redigeret hele det foreliggende materiale, nu står foran en delvis udskiftning. Tidsplanen tåler ikke den forsinkelse, som en ny behandling i en delvis fornyet bispekreds uvægerlig vil medføre.

Det forudgående udvalgs- og kommissionsarbejde

Det foreliggende oplæg (juni 1991) danner afslutning på et meget langvarigt og grundigt arbejde, som har varet i de sidste 50 år. Både offentlige udvalg og kommissioner, private konventer og studiegrupper er gennem årene kommet med forslag til fornyelse af folkekirkens gudstjenesteform og ritualer. I 1958 udkom den såkaldte Prøvealterbog, udarbejdet af et udvalg nedsat af biskopperne, og i 1963 fulgte anden del af ud-

valgets arbejde: Forslag til Ritualbog for gudstjenester og kirkelige handlinger. Disse forslag blev kun prøvet i et begrænset omfang. Måske repræsenterede de en for konservativ liturgisk opfattelse i forhold til tidens trang til sproglig fornyelse og nye former. Blandt biskopperne var der ikke enighed om at anbefale forslagene til autorisation. De endte i reoler og skuffer, men af biskoppernes »juni 91 oplæg« vil man kunne se, at arbejdet i 50-erne ikke var gjort forgæves.

Det er dog naturligvis først og fremmest Liturgikommisionens arbejde af 1970, hvis endelige betænkning udsendtes i 1986, som ligger til grund for biskoppernes oplæg. Dette arbejde er jo også det

eneste, som har været autoriseret til prøve, så man kunne indhøste erfaringer fra de menigheder, der gennem et par kirkeår eller mere prøvede forslagene i praksis søndag efter søndag.

Havde resultatet af denne prøvetid vist, at en overvejende del af menighederne rundt om i landets stifter var glade og tilfredse med Liturgikommisionens forslag, ville det have været en forholdsvis let sag for biskopperne at anbefale det til kgl. autorisation. Men sådan gik det desværre ikke. Kun knap 20% af landets menigheder ønskede at anvende forslaget, og blandt brugerne var der meget delte meninger både om enkeltheder og om den foreslåede nye gudstjenestestruktur.

Selv om det således stod biskopperne klart, at Liturgikommissionens forslag ikke kunne anbefales til autorisation i sin helhed, fandtes forslaget dog i mange henseender så værdifuldt, at det ikke burde ende med at lide samme skæbne som Prøvealterbogen af 1958 og Ritualbogen af 1963.

At foreslå ministeren en ny kommission nedsat ville sandsynligvis forsinke en fornyelse af gudstjenesteordningen og ritualer yderligere 10-15 år. Måske endda mere, eftersom en ny kommission formentlig ville komme til at bestå af personer, der skulle kunne repræsentere forskellige sider af den efterhånden stærkt pluralistiske folkekirke. I mellemtiden ville den igangværende prøvetilstand, som allerede har varet i 20 år, befordre lokal liturgisk selvtaget, og ønsket om en i hovedtræk genkendelig fælles dansk højmesse ville blive endnu vanskeligere at imødekomme.

Da tiden var knap, besluttede biskopperne på bispemødet i maj 1988, at man på grundlag af de senere års indhøstede erfaringer ville revidere og redigere hele det foreliggende materiale med henblik på en snarlig autorisation af en ny dansk gudstjenesteordning med tilhørende ritualer for kirkelige handlinger.

Opgaven var at tilrettelægge materialet således, at der trods de variationsmuligheder, som må indrømmes på grund af lokale kirkelige traditioner og forskellige

musikalske muligheder, bevares en klar genkendelighed i kraft af gudstjenestens faste led.

Arbejdet fordeltes over tre udvalg, som hver for sig arbejdede henholdsvis med struktur og ritualer, læsninger og bønner. Mellem udvalgmøderne holdtes hvert halve år fællesmøder, hvorunder resultaterne af udvalgsarbejdet blev nøje drøftet og hovedlinier fastlagt.

Under arbejdet er der gjort brug af sagkyndig bistand fra de mange forskellige grupper af præster og enkeltpersoner, der i særlig grad har arbejdet med sagen. Som sekretær for biskopperne ansattes sognepræst Holger Villadsen, som har været til uvurderlig hjælp både som sekretær og liturgisk kyndig konsulent, og som i forståelse med kirkeministeriet også bistår med at få hele arbejdet gjort færdigt til tiden.

Biskoppernes oplæg, juni 1991

Forslaget rummer tre bøger: Alterbogen, Ritualbogen og Alterbogstillægget. En fjerde udgivelse, et musikbilag, er under forberedelse.

Alterbogen

Denne bog indeholder den autoriserede højmesseordning med nogle få variationsmuligheder efter stedlig skik. Bogen vil sammen med ritualerne for kirkelige handlinger efter hidtidig tradition indgå i salmebogens tekstdel. Gudstjenestens gang kan skitseres således:

Klokkeringning
Præludium
Indgangsbøn
1. salme
Kollekt
Gammeltestamentlig læsning
2. salme
Epistel
Trosbekendelse
3. salme
Evangelium (dagens prædiketekst)
Prædiken
Kirkebøn
4. salme
Nadveren (tre forskellige nadverindledninger)
Kollekt
Velsignelse
5. salme
Udgangsbøn
Postludium

Som det ses er højmissen bevaret som en udpræget salmegudstjeneste.

Til gudstjenestens enkelte led skal bemærkes:

Indledningen. Efter 1. salme kan med menighedsrådets samtykke anvendes de klassiske messeled Kyrie og Gloria. I så fald kan ind- og udgangsbønnen udelades.

Kollekter. Som kollekter kan valgfrit anvendes Veit Dietrichs bønner fra 1500-tallet (den nuværende alterbogs kollekter) eller Missale-rækken fra kirkens første århundreder. Begge kollektrækker er i oplægget gengivet i en foreløbig form. Under medvirken af

bl.a. Anna Sophie Seidelin gøres der for tiden endnu et forsøg på at lave en tekstnær oversættelse af Veit Dietrichs bønner, som herved kan få en sprogtone, der i virkeligheden kommer tæt på vor egen tid. Også Anna Sophie Seidelins nye oversættelse af Missale-bønnerne er i disse måneder genstand for en sproglig finpudsning. Alligevel er rettelsesforslag også her meget velkomne.

Læsningerne. Liturgikommissionens forslag om en gammeltestamentlig læsning som 1. læsning har vakt glæde i de fleste af de menigheder, som anvendte kommissionens forslag. Mange var dog kritiske over for de tekster, som stod som modtekster til dagens evangelium, og i stedet for lange fortællende tekster ønskede man flere korte og vægtige tekster fra salmerne og profeterne. Ikke mindst på dette punkt har biskopperne haft stor gavn af det arbejde, der er udført i en del præstearbejdskonventer, hvor man har peget på de gode alternative tekster.

Som helhed bygger tekstvalget grundlæggende på den nuværende autoriserede alterbog og på Liturgikommissionens forslag af 1985. De forholdsvis få ændringer, der nu er foreslået af biskopperne, er især betinget af ønsket om, at både den gammeltestamentlige læsning og epistelen skal lyde i samspil med dagens evangelium.

For at vinde så megen tid som muligt til gennemlæsning og kommentering af oplægget er det

trykt med Bibelselskabets prøveoversættelse, som forsøgsvis var anvendt internt blandt biskopperne i foråret 1991. Denne tekst er som bekendt nu under revision, og man skal derfor ikke hæfte sig ved teksternes sproglige form.

Nadverritualerne er integreret som en del af højmesseordningen og har som fælles led Fadervor, indstiftelsesordene og uddelingen. I den autoriserede højmesseordning kan der vælges mellem tre forskellige nadverindledninger: Det af Liturgikommisionen reviderede 1912-ritual, kommissionens »udvidede ritual« og »Kære Kristi venner«-ritualet.

Ritualbogen

Denne bog fremtræder primært som præstens håndbog. Her findes både autoriserede og uautoriserede ritualer for alle kirkelige handlinger og ordninger. Den indledes med den autoriserede højmesseordning, forsynet med noder til messesang, og den nye højmessevejledning, der omhyggeligt foreskriver, hvorledes en højmesse normalt skal forløbe, præstens, organistens, korets, kordegnens og kirketjenerens funktioner, gudstjenesterummets indretning m. v.

Om de enkelte ritualer kan der være grund til særligt at bemærke:

Dåb. Rituallet for voksendåb er nu indarbejdet i barnedåbsritualet, således at der kun er et ritual. Skriftlæsningen før dåben er efter Liturgikommisionens forslag uddet med Mark. kap. 10 v. 13, og

faddertitalen er ændret, så den omfatter både forældrenes og fadernes forpligtelser.

Vielse. Rituallet følger i en let revideret form Liturgikommisionens forslag, men bibeholder 1912-Ritualets tilspørgsel og erklæring.

Begravelse. Det er ikke tanken at søge et ritual for begravelseshandlinger autoriseret, men at fortsætte den praksis, at alene jordpåkastesritualet autoriseres. I overensstemmelse med Liturgikommisionens forslag fremlægges forslag til en længere og en kortere form.

Urnedesættelse. Forslaget imødekommer udbredte ønsker om en vejledende ordning.

Alterbogstillægget

I alterbogstillægget er optaget en del af det materiale til liturgisk fornyelse, som er fremkommet i de senere år, dels i kraft af Liturgikommisionens arbejde, dels på privat initiativ. Dette stof har endnu ikke kunnet bevise sin slidstyrke, men da ikke så få menigheder med glæde har anvendt de nye sproglige former, har biskopperne været enige om at optage dette materiale i et særligt tillæg.

Fra dette forråds-kammer af gammelt og nyt kan præster med menighedsrådets samtykke og biskoppens billigelse anvende: Anna Sophie Seidelins og Johannes Johannsens kollekt, nye indgangs- og udgangsbønner og Liturgikommisionens forslag til udgangslæsning i let bearbejdet form, to alter-

native nadverritualer, kollekter og læsninger til særlige gudstjenester og vejledende ordninger for andre ikke-faste gudstjenester. Desuden vil man her kunne finde nogle grundmønstre for musikgudstjenester, som er under forberedelse.

I sin uautoriserede form vil alterbogstillægget forhåbentlig kunne være en inspirationskilde til fortsat frugtbart arbejde med gudstjenesten. Gennem præsters og menigheders brug af tillæggets forskelligartede materiale vil det efterhånden vise sig, hvilke tekster og formuleringer der måske bør vinde indpas i den autoriserede alterbog, og hvilke der går helt af brug, så der kan gives plads til kommende nye formuleringer.

Fremtidens gudstjenesteform – nye perspektiver

Den debat, som i dag føres i kirkelige kredse om liturgiske spørgsmål kendtes så at sige ikke for 40-50 år siden. Vi er igen blevet optaget af samspillet mellem form og indhold. Det mærkes også på interessen for nye salmer. På flere måder var det derfor egentlig et held, at Liturgikommisionen var så mange år om at nedkomme med sin endelige betænkning. For mens Liturgikommisionen i 70-erne og i begyndelsen af 80-erne grundede over, hvordan man skulle forny den danske gudstjeneste, vendte vinden sig, så interessen for gamle former og den liturgiske tradition atter blev vakt. Råbet om fornyelse stilnede af til for-

del for et ønske om fordybelse i det overleverede. Trangen til at kende sine rødder og føle sig som et led i kæden af traditionsbærere, både nationalt og kirkeligt, giver sig hos ungdommen udslag i ønsket om igen at synge de gamle salmer eller højskolesange og høre de gamle tekster.

En gudstjenesteordning, som gerne skulle holde til at slides på et stykke ind i 2000-tallet, må derfor komme disse ønsker og denne trang i møde.

Til interessen for alt historisk og for de former, vi udtrykker os i (sprogligt, arkitektonisk, beklædningsmæssigt osv.) er i de sidste 20-30 år kommet et stærkt musikalsk engagement i brede kredse. Ungdommen interesserer sig ikke kun for rock-musik af forskellige slags. De unge dyrker også i stor stil den klassiske musik, både gammel og moderne, herunder også den righoldige europæiske kirkemusik.

I de sidste årtier har vi i kirken ikke blot investeret i fremragende orgler, men først og fremmest i gode kirkemusikere, der mestrer den kunst at spille stor orgelmusik, og som også for en stor dels vedkommende er dygtige korledere. Et mylder af gode børne- og voksenkor præger musiklivet udover det ganske land, og ved mange lejligheder er korene med til at berige søndagens gudstjeneste. I TV's udsendelse »Før Søndagen« kan man høre og se hvordan.

Også denne nye bølge af musi-

kalitet og sans for de store vær-
dier, der er skænket os af skiftende
århundreders komponister, bør
kunne sætte sit præg på vor tids
gudstjeneste overalt, hvor man rå-
der over fine instrumenter og gode
kirkemusikere.

Ordet var og er naturligvis det
vigtigste i en luthersk gudstjene-
ste, men af angst for, at ordet
skulle druknes i for megen musik,
har organisterne ofte måttet leve
en skyggetilværelse, og gudstjene-
sten fik mange steder et sært knir-
kende og puritansk præg. At de
nye gudstjenesteformer på flere
måder åbner for større musikalsk
aktivitet, har mange kirkemusik-
kere derfor allerede udtrykt deres
glæde over.

For mit eget vedkommende må
jeg indrømme, at jeg godt kan
misunde de unge præster, der står

for at skulle begynde deres præ-
stegerning med den gudstjeneste-
ordning, som der nu lægges op til.
Vi, der begyndte som unge præ-
ster sidst i 50-erne, var henvist til
at bruge en alter- og ritualbog, der
var blevet til i 1895, og som siden
da kun havde gennemgået lette ju-
steringer. Den nye ordning lægger
op til, at præster og menigheder
inden for faste liturgiske rammer
kan forme gudstjenesten, så den
både stemmer med sognets tradi-
tion og passer til de musikalske og
arkitektoniske muligheder, den
stedlige kirke rummer.

Formen skal svare til indholdet,
og formen må aldrig tage magten
over indholdet. Men jo strengere
og smukkere formen spænder sig
om det ord, der skal forkyndes, jo
stærkere kommer forkyndelsens
indhold til udtryk.

Ny spiritualitet og gammel fromhed

Af sognepræst Jan Ulrik Dyrkjøb

Mennesker søger igen fordybelse i kristendommen. Mange vil gerne vide mere om den kristne tro og forstå den bedre. Men det er ikke blot en forstandsmæssig erkendelse, der efterspørges. Der er også hos mange en stærk optaget-hed af den kristne kirkes bønstraditioner. Der holdes retræter, og mange lærer kristen meditation. Ting, som før blev betragtet som mere eller mindre eksotiske, er godt på vej til at få en naturlig hjemstedsret også i folkekirken. Der er vel også en fornyet sans for gudstjenestens og gudstjenesteformernes betydning, ikke blot blandt liturgiske specialister, men også hos mange lægfolk. Der er godt salg i opbyggelige bøger af den ene og den anden art, og der tales vidt og bredt om spiritualitet. Det er netop dette ord, der mere og mere anvendes. Det er blevet den nye betegnelse for fromhed.

Det ville være for meget at sige, at der er tale om en massebevægelse, men at vi står over for en markant ny tendens i det kirkelige liv, kan der næppe være tvivl om. Som det altid er tilfældet i en opbrudssituation, vil der være ting, der vokser vildt, og som ikke er gennemtænkt tilstrækkeligt; men

alt i alt må den nye tendens hilses velkommen. Der er tale om en afgørende vigtig udfordring for præster og teologer og for menighederne. Ja, jeg vil hævde, at det har langt større betydning for kirken og kristendommens fremtid, hvordan denne udfordring tages op, end hvorvidt den ene eller den anden kirkepolitiske linie nyder fremme, og hvorvidt den ene eller den anden bispekandidat bliver valgt.

Indimellem kan man rigtigt nok få den fornemmelse, at det hele drejer sig om, at den evangelisk-lutherske kirke skal åbne sig for traditioner og former og tankesæt, der er levende i andre kirker, først og fremmest den ortodokse og den katolske kirke. Fordi de andre kirker har så manifesterede fromhedsudtryk, kan det let tage sig ud, som om vi er dem, der har mindst at bidrage med og mest at indhente.

Det er da også temmelig åbenbart, at det daglige personlige fromhedsliv blandt folkekirkekristne ikke er, hvad det tidligere var. Ja, man kan sige, at selve begrebet fromhed er blevet problematisk inden for de sidste årtier – og det af mange gode grunde!

Men i dette ligger dog også, at der findes en genuin evangelisk-luthersk fromhedstradition. At den nu er delvis tabt, betyder ikke, at den ikke kan genvindes, og på det genvundne kan der bygges videre. Vi skal ikke blot hente inspiration udefra. Vi har selv et fundament at stå på.

Fundamentet er den gamle lutherske fromhed, der nok har været livskraften i forrige århundredes vækkelser, men som er ældre end dem. Jeg tænker på den læsning af Bibelen og af opbyggelige skrifter, den salmebrug og den enkle bøn, som igennem generationer har været en umistelig del af mange menneskers hverdag. Det har været en udramatisk og nøgtern fromhed, der er blevet opfattet som noget selvfølgeligt. Den har kunnet omfatte både følelse og forstand. I den har inderlighed og åbenhed mod verden kunnet fornes.

Som sagt er der tale om en praksis og en livsfølelse, der mere eller mindre er væk. Og på sin vis kan den ikke bringes til live igen. Også livsfølelsen er historisk, og historiens gang er som bekendt ubønhørlig.

Og dog er der i denne fromhed en grundintention og en grundform, der er bestandig. Man kan nok bedst sige det sådan, at der er tale om en konsekvent *inkarnatorisk* fromhed. Dens sigte er slet og ret indøvelse i Guds virkelighed, den virkelighed som kommer til syne i Kristus. Det er en virkelig-

hed uden afgrænsning. Den omfatter sind og følelsesliv og sanser. Den lever i det enkelte menneskes hjerte, og den er virksom mellem mennesker. Den rækker ind i alle livssituationer. Der er intet sted i verden, der er uden for dens rækkevidde.

Overskriften over denne gamle fromhed kunne være Paulus' sætning i Galaterbrevet: »Det er ikke længere mig, der lever, men Kristus lever i mig.« Denne fromhed er daglig og enkel indøvelse i det inderligst tænkelige fællesskab med Kristus, og dog er der ikke tale om en flugt ind i inderligheden, men om en fundering af hele livet i denne inderlighed.

I grunden er det lige så enkelt og selvfølgeligt, som det altid har været. Når det ikke opleves sådan, skyldes det afgørende træk i vores moderne kultur. Vi lever med splittelser, der er uforligelige med den indre sammenhæng, der er den egentlige styrke i denne gamle fromhed.

Og så er det dog alligevel muligt! Når vi for alvor trues, finder vi tilbage til klippegrunden. Og trusler er der sådan set nok af. Også det moderne liv er et liv i udsathed. Ikke blot er vores frihed og liv igen og igen blevet truet af de store ideologiers terror. Vi trues også af det tab af mening og orienteringsevne, der er uløseligt forbundet med selve den moderne samfundsudvikling.

Et fremragende eksempel på, at den gamle fromhed kan bevares

Den tyske teolog Dietrich Bonhoeffer, der blev henrettet af det nazistiske regime. Hans værk »Efterfølgelse« genudgives nu på dansk.

og udvikles og leves på helt moderne vilkår – og det netop i en til det yderste truet situation – så vi i *Dietrich Bonhoeffers* liv og gerning, og i hans skrifter finder vigtige impulser til et fromhedsliv, der på én gang er nyt og gammelt. Mange kender brevene og optegnelserne fra fængslet, der teologisk set har været epokegørende, men som også er et stærkt vidnesbyrd om personlig fromhed og integritet. Lige så vigtig er den lille bog *Gemeinsames Leben* fra 1939 (Ud-

sendt på dansk under titlen *Fællesskab* (Lohses forlag, 1958)). Her finder vi det hele: Fællesskabsaspektet og det helt personlige i fromhedslivet, bibellæsningen, stilheden, meditationen, bønner, skriftemålet, nadverfejringen. Vi finder en koncis og dybtgående vejledning, der er blevet til i ud-sathed, i en kampsituation, og som dog er præget af afklarethed og enkelhed. Her forenes den stærkest tænkelige fordybelse med den mest åbne og realistiske holdning til livet i verden. Her er tingene klart gennemlyste og erkendte og dog samtidig erfarede og gennemlevede. Her er den tætte sammenhæng mellem det subjektive og det objektive, mellem kontemplation og aktion, som ikke bare er kendemærket for gammel luthersk fromhed, men for al klassisk kristen fromhed.

Domprovst *Immanuel Felter* har fornylig i en meget fin og nuanceret artikel om forholdet mellem det særlige lutherske og kirkens universalitet (Præsteforenings Blad nr. 26/1991) peget på behovet for en beskeden og ægte fromhed, hvis hovedprincip er korrespondens mellem indre og ydre. Han taler i denne forbindelse om en fromhed, der er ny og dog ældgammel. Jeg tager det som et tegn på, at vi er flere, der tænker i samme baner. Vi har brug for at fastholde det, jeg vil kalde en produktiv forankring i traditionen, så vi hverken forfalder til at udvande kristendommen, eller lader os rive med af

den bølge af hovedløs fundamentalisme og letkøbt vækkelsesreligiositet, som også er en tendens i tiden.

I det øjeblik vi på denne måde har grundlaget i orden og samtidig er fuldt til stede i den moderne virkelighed, får vi også mulighed for at vurdere den nye spiritualitetsudtryksformer på en nuanceret

måde. Vi får frihed til at lade os inspirere og afprøve nye former. Vi får ro og besindighed til at udvikle den lutherske fromhed i vekselvirkning med andre traditioner. Vi kan fastholde vores identitet og det umistelige i den lutherske reformation og samtidig åbne os for rigdommen i andre traditioner.

Aastrups nye salmebog

Af biskop Johannes Johansen

Så fik K. L. Aastrup også sin egen psalmebog! Ligesom *Kingo* med det Åndelige Sjungekor og *Grundtvig* med Sangværket til den danske Kirke. Og det er fuldt fortjent af flere grunde. 850 salmer i tal. Håndværksfliden er imponerende. Han når ikke op på Grundtvigs præstation, 1500 i tallet. Men også af den grund, at Aastrup havde *mod* til at åbne munden for salmesang i 1930'erne og -40'erne, efter at Grundtvig i slutningen af forrige århundrede havde lukket munden så forsvarligt, at der »tilhøreladende« ikke var mere at komme efter. Det *mod* havde K. L. Aastrup. Det er digteren *Erik Knudsen* fra Krogerup, der sagde, at nutidens digtere kun er for »pipanser« at regne i sammenligning med Grundtvig. Gud ske lov for pipansen Aastrup, der kun havde én undskyldning: han kunne ikke lade være med at pippe! Aastrup siger i et digt om Grundtvig, som han iøvrigt ikke lignede særlig meget i sin salmetone, men som han ærede og beundrede: »Så vældig steg hans sang/ at for dens efterklang her mellem bælt og hav/ to slægtled siden tav. Som intet andet sprog/ har dansk en salmebog; og derom fast det står:/ han mest

af æren får.« (Poetiske Skrifter, 6. bind – 1972)

Jeg husker tydeligt, da psalmisten Aastrup debuterede. Han blev åbenlyst ringeagtet af »dem på parnasset«, bl.a. Kl. *Rifbjerg*: Han var jo ingen rigtig digter! Han var bare epigon, der rimede og rytmede. Der var vel kun een anmelder, der hårdnakket og vedvarende troende på Aastrups salmekunst, og det var *Jens Kruuse*. Kruuse havde øre for Aastrups ægte og specielle salmetone, og han forsvarede ham kraftigt mod den »professionelle« nedsabling fra dem, der havde digternavn i dagens Danmark.

Bl.a. derfor tror jeg ikke rigtig på Aastrups påståede påstand, at salmemageren først må »bevise« sit værd ved at gøre salmer. *Rifbjerg*, hvis digteriske formåen en hel generation lå på maven for, lavede engang nogle rimede og rytmede vers om »Kvinder for Fred«. Da jeg læste disse ubehjælpomme, naive vers, forstod jeg pludselig, at han havde brug for den nedladende tone, da Aastrup begyndte at gøre salmer. Jeg synes også, – og det er en højst subjektiv vurdering – at folk, der i vor tid har

gjort sig flot gældende som digtere i anden sammenhæng, tydeligt afslører, at det kniber gevaldigt med at finde det, Aastrup kalder »tonens rette kirkeklang« – rent bortset fra, at de, der har knækket halven i knækprosaen, ikke evner at stemme struben i *sangen*...

Salmer er altid skrevet i gudstjenstlig sammenhæng og er derfor ret beset en fællesskabssag. Menigheden skal kunne bruge dem. De skal klinge i harmoni med de bibelske tekster og den måde, vi holder gudstjeneste på. De er hverken sprogligt feinsmekkeri eller dyrkelse af personlige religiøse følelser. Idealet for en god salme er, at teologien indgår en lykkelig forening med poesien. Ingen af de to må gå på egen hånd.

Yderpunkterne i dansk salmemageri er nok *Ingemann* og *Aastrup*. Jeg kvier mig ved at nævne de to på én linje, for Aastrup brød sig afgjort ikke om Ingemann. Og det forstår man jo godt, fordi poesien hos Ingemann havde en tilbøjelighed til at gå på egen hånd. Aastrup strengeste kritikere sagde det modsatte om ham: teologien gik sommetider enegang og lod poesien blive hjemme. Derfor var der nogle, der sagde »dogmatik på vers« om Aastrup. Det er ikke strengt retfærdigt, men tendensen er der. Som Kingo var den lutherske retroenheds digter, sådan ville Aastrup, inspireret af Tidehvervsbevægelsen, at evangeliet skulle klinge purt og rent, i bevidst mod-

Salmisten Aastrup i brigade-uniform i Sverige under besættelsen.

sætning til pietismens fromhedsføleri og idealisme.

Aastrups salmer er uden pynt og føleri. Der skulle ikke fremtrylles en stemning, dyrkes en følelse, males et poetisk billede, der kun »ville sig selv«. Der er mådehold, underdrivelse, næsten askese i Aastrups måde at synge på. Derfor måtte han *fnyse*, da hans lille fine nadversalme om alterlysene (nr. 416 i Salmebogen) blev oversat til norsk, hvor en linje kom til at lyde: »de lys, der *stille* brænder«...

Jeg husker tydeligt Aastrups »Breve til Salmebogskommissionen« i fyrrene, trykt i »Tidehverv«, hvor han hængte Ingemann ud netop på dette punkt,

fordi Ingemann brugte upræcise billeder, hvor han malede med utætmet lyst, med bred pensel. Salmekenderen *N. Otto Jensen*, medlem af den høje kommission (han havde ellers »samme religion« som Aastrup) kaldte ham til orden og syntes, at Aastrups salme-fagkundskab dermed havde lidt et knæk...

Det er jo et kendt fænomen, at den ene salmemager ikke kan lade den anden være i hans traditionsbestemte egenart, men giver efter for »bessermachen«. Sådan omdigtede Grundtvig Kingo. Og sådan frembyder Aastrups salmeværksted slående eksempler på, hvordan han korrekser den pietiske Brorson og den idealistiske Richardt. Det er egentlig ikke opbyggelig læsning, ihvorvel man tydeligt forstår, hvad Aastrup ikke kan lide af »kætterier« hos de to nævnte, hvis digteriske kvaliteter han næppe kan tillade sig at klandre.

Aastrup er bedst, når han er sig selv, og når han er »tidlig« dvs. i trediverne. Han fik asyl i Sverige under besættelsen, fordi han var ligeså uforfærdet dansk som sin nabopræst, *Kaj Munk*. Kaj Munk, der jo var en fejret dramatiker, bevægede sig ikke uforfærdet ind på salmeområdet, men lod »sorteper« gå videre til sin provst, da han ved reformationsjubilæet 1936 blev bedt om at lave en salme i anledningen. Han kendte sin begrænsning, hvorom alting gælder! Da Aastrup var i Sverige, fik han lyst

til at omdigte en del svenske salmer til dansk, som en slags kvittering for gæstevenskab. Disse gendigtede salmer, både fra svensk, norsk og tysk, fylder en god del af den aastrupske salmebog. Jeg skal afholde mig fra at bedømme kvaliteten; jeg ved, at Aastrup selv var i tvivl. Som den redegjorte vestjyde han var, har jeg hørt ham give sin irritation luft over, at »Du gav mig, o Herre, en lod af din jord« (salmebogens nr. 675) blev så elsket og brugt i Danmark i løbet af kort tid. Han syntes ikke selv, at den var lykkedes helt, måske fordi originalen (som jeg forstår er ret ukendt i svenske menigheder) ikke helt er omdigtning værd (C. R. Sundell, 1934). Han syntes, at linjen, »min tanke til dig jeg ophøjer« var et sprogligt misfoster. Ofte har flere (bl.a. *Birkedal Nielsen* i Sorø) sagt til mig: »Kan du dog ikke lave de sidste linier om?« Og så har – også jeg – givet efter i et forsøg på »bessermachen«: »Du gav, Herre Krist, fra først og til sidst, mig navn i din livsbog indskrevet«.

Salmer er, som sagt, en sag om fællesskab. Det er mig fortalt, at Aastrup havde en god salmeven i *Aage Kinch*, præst på Holmsland. Kinch skal have sagt: Kingo når du aldrig, men du er den mindst uværdige til at sidde i hans stol! Men så skete miraklet i Aastrups værksted i 1935. Aastrup, der var meget bibeltro i sin digtning, havde fået inspiration fra begyndelsen af kapitel 60 i Esajasbogen.

Han viste sin nygjorte salme til Kinch. Og Kinch sagde først: Jamen, det bibelsted har Kingo jo allerede lavet en salme ud fra: »Vær trøstig, Sion, Jesu brud«. Men da Kinch kikkede nærmere på, udbrød han: Jeg tager mine ord i mig igen – din er bedre en Kingos! Kinch har ubestridelig ret. Nu står de side om side i salmebogen: nr. 313 og nr. 314, Her er fin musik i sproget. *Jeg kender ikke bedre salme på dansk!* Den har en fin og frisk melodi af Chr. Vestergaard Pedersen.

Jo, Aastrup mestrede den danske salmetone, som han elskede og selv levede af.

Aastrup åbnede munden for salmesang, da den i et halvt århundrede havde været forsvarlig lukket af Grundtvigs vældige åndedrag. I dag kunne jeg godt nævne navne på tyve nulevende salmister, der ihærdigt bejler til Vorherres, musens og menighedens gunst. Og det er da et særdeles frodigt vårtegn i nutidigt dansk kirkeliv. Det står alligevel ikke så ringe til, som grædekonerne klynkende og medierne triumferende mener.

Aastrup skrev i 1941, hvad man måske også kunne skrive i dag:

*Dåresnak og hovmodstanker!
Hvem har bedt om salmesang
her, hvor folkets hjerte banker
helst ved narrebjælders klange.*

*Ene på den tørre hede
søger jeg fra sted til sted*

*for omsider at oplede
to og tre at synge med.*

»To og tre at synge med«. Ja, i salmesangen må nogle være »fælles«. Vi skal havde nogle at synge i kor med. Nogle til at kritisere os og opmuntre os. Som f.eks. Grundtvig havde *Peter Rørdam* og *Gunni Busck*. Som Aastrup havde Aage Kinch og Jens Kruuse. Også navnløse folk i koret, der tilskynder og synger med.

K. L. Aastrup havde sin egen salmetone. Nogle har kaldt ham påskelørdagsdigteren. Han er den stilfærdige, lavmælte og forventende. Han ved, at alt beror på opstandelsen, poesiens skaberkraft må opstå, når vi selv ligger døde og tomme hen, fordi vi med alt vort har dømt os selv til døde. Aastrup har bevidst ikke vingefang til Grundtvigs triumferende sejrxfanfarer og voldsomme syner. Han taler så at sige aldrig om sig selv og sine private følelser. Et sted siger han dog, med henblik på påskelørdag:

*Og dog. Så sejt og sent den led,
så tung af ve og klage,
den dag mit hjerte hænger ved
blandt alle helligdage.*

Gad vide, om det ikke er det eneste sted, Aastrup omtaler sit hjerte!

Jeg må indrømme, at jeg ikke har orket at læse de 850 salmer igennem; det ville være synd både for salmerne og mig. Men jeg har frydet mig meget over denne mo-

nummentalt fine bog, der kun koster 280 kroner, tilvirket gedigent af bogkunstneren i Herning, Poul Kristensen, og billedmageren på Ærø, Sven Havsteen-Mikkelsen, sønlig kærligt udgivet af Valdemar Aastrup i Ørting. I denne bog er genkendelsens store glæde for os, der har fulgtes med Aastrup et godt stykke af vejen, og i den er ny-opdagelser af utrykte sager, hvori Aastrup genkendes som den, han altid er: vestjysk og karsk, tro mod det sted, hvor evangeliet forkyndes for fattige, dem, der ikke har andet at leve af. Som Kingo havde kongehusets bevågenhed, sådan har Aastrup dronning Margrethe med i koret. En flot og stærk dansk tradition. En ærenstak til »pipphansen«, Karl Laurids Aastrup, der nu hviler i sin grav, men i levende live gav nogle af os andre mod til at pippe med. Jeg vil slutte med Jørgen Kristensens rammende vers, da Aastrup blev firs:

*Du knoklede for Tidehverv
som nogen skærveknuser
og yded nu og da en skærv,
hvis form var skabt af muser.*

*En musisk far, en grundtvigsk mor,
et kirkeliv ved klitten
står bag den salmedigtningens ord
og vestjyskheden i den.*

*Så jysk og luthersk du beskrev
vor fattigdom i kirken
og blæste på, at den kun blev
til en dogmatisk knirken.*

*Hvad Herrens Ånd vil blæse på,
ja, det må den bestemme;
men den har blæst på ikke få
af dine vers herhjemme.*

*Guds Ånd og jysk oprigtighed
la'e os de ord i munden:
»Bered dig, arme kristenhed,
din nat er overvunden«.*

*Så lad de ord, du kendes ved,
udtrykke vort tillykke:
»Det er din Herres herlighed,
som ene er dit smykke«.*

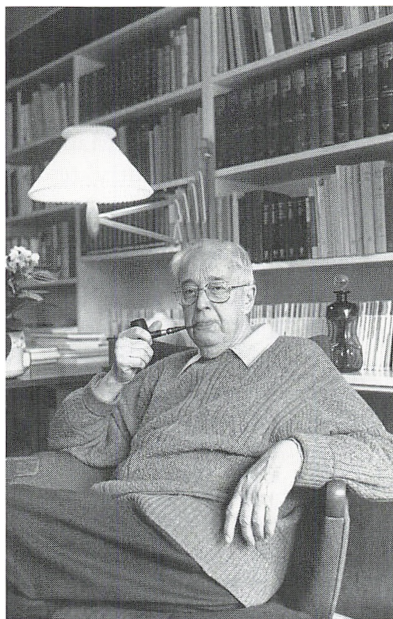
Smukkere eftermæle end de sidste linjer af Aastrup selv kan ingen salmeskriver ønske sig!

Moral for politikere

Af professor, dr.teol. Johannes Sløk

Den verserende tamil-sag er blot den sidste af en lang række sager, der har stillet politikerne i et lidt mistænkeligt skær, og folk er begyndt at spørge sig selv og hinanden om, hvordan det i grunden står til med politikernes moral. De lyver jo, man kan ikke stole på dem over en dørtærskel, de bagtaler hinanden på det groveste, skyder ethvert ansvar fra sig, er kyniske og korrupte. Og så undrer de sig alligevel over, at de i stigende grad mister befolkningens agtelse.

Jeg personligt deler ikke befolkningens mening. Efter mine begreber er politikerne umådeligt moralske; det er oven i købet en meget streng moral, de overholder. Den ser blot helt anderledes ud end den moral, der ellers tænkes at herske blandt mennesker i et såkaldt civiliseret samfund. Det gælder i særlig grad i lande, hvor der hersker demokrati. Ifølge den officielle teori betyder demokrati, at folket styrer folket gennem folket. Det er den teori, folket selv tror på. Politikerne véd bedre; deres for folket hemmeligholdte teori siger, at demokrati betyder, at en lille professionel kreds af politikere styrer folket, uden at folket

Professor Johannes Sløk, Århus.

aner hvordan. Befolkningen tror, at det er den, der vælger politikerne, men politikerne véd, at det er dem, der vælger sig selv, for det er udelukkende dem, der bestemmer, hvilke valgmuligheder folket har; så i virkelighedens verden er det politikerne, der vælger sig selv.

Denne skelnen mellem folket og

politikerne gør det nødvendigt, at politikerne indbyrdes opretholder en meget streng moral. Dens første bud er, at man som politiker skal forsage og forkaste den almindelige borgelige moral, men naturligvis ikke gøre det åbenlyst; tværtimod skal man opretholde et falsk skin af fortsat at være tilhænger af den borgerlige moral. Politikerne er et hemmeligt broderskab, der nøje vogter over deres skjulte moralske adfærd. Man kan, som Cosimo Medici udtrykte det, ikke regere en stat ved hjælp af fadervor, hvilket nødvendiggør, at man ved hver given lejlighed fremsiger et fromt paternoster. På samme måde kan man heller ikke regere en stat ved at henholde sig til den borgerlige moral, hvilket ikke forhindrer, at man atter spørger Det Etske Råd til råds. For et syns skyld.

Den politiske morals næste bud er, at man helst ikke skal sige sandheden, eller snarere, at man skal opgive den fortvivlede idé, at der skulle forefindes sådan en størrelse som »sandheden«. Som politiker gennemfører man en eller anden beslutning, og derpå kan man over for folket motivere den sådan, at folket vil acceptere den eller direkte finde, at det var en god beslutning. Selv har politikerne muligvis en helt anden grund til beslutningen, eller han véd måske ikke rigtig, hvad grunden var, det hænder, han slet ikke havde nogen grund, men blot følte trang til at gennemføre en beslutning. Men

alt det skal man i så fald ikke sige til folket; til folket skal man kun sige det, som folket gerne vil høre.

Et vigtigt bud i moral for politikere er, at man udadtil skal foregive at have et politisk mål, overhovedet have en politik; til visse tider er det formålstjenligt at påstå, at man har en politisk ideologi, til andre tider skal man lige modsat hævde, at man overhovedet ikke har nogen ideologi, for ideologi er noget bras. Det afhænger af, hvor ideologisk bevidst folket på det givne tidspunkt er. Men ligegyldig hvilken politisk ideologi eller politisk målsætning man har, skal en politiker aldrig lade det øve nogen indflydelse på de politiske beslutninger, han tager. Det kan ganske vist undertiden bringe folk i forvirring, og i den situation gælder det om, at en politiker er dygtig til at lyve, at bortforklare eller opfinde særlige hensyn, der nødvendiggjorde den egentlig beklagelige beslutning; politikerne kan også henvise til, hvad der var politisk muligt, og derved skyde ansvaret over på dem, der udadtil optræder som hans politiske modstandere.

Indadtil, politikerne imellem, kræver moral for politikere, at man holder sig langt borte fra politiske ideologier eller målsætninger. De er blot til besvær i det daglige arbejde og kan ofte stille sig hindrende i vejen for det, man har lyst til at gennemføre. Den eneste legitime drivkraft for politikere er det blotte ønske om at foretage sig

noget, demonstrere sin magt eller vinde prestige ved at have gennemført et eller andet, helst naturligvis noget iøjnefaldende, brobyggeri f.eks.

Sådan noget som Storebæltsforbindelsen vil stå til sene tider og få de pågældende politikeres navne til at lyse i historien. Motiverne, grundene, hvad vi overhovedet skulle med denne kombinerede bro og tunnel, står noget hen i det dunkle; de politiske argumenter har været lidt svævende. Man har talt om at »binde Danmark sammen«, det gavnlige for erhvervslevet, det nyttige i at kunne spare en snes minutter i rejsetid, for ikke at tale om den jyske mælk til København. Det er imidlertid helt i orden, at argumenterne blafrer i natten, for det er jo folket, der i sin dumhed tror, der skal være rationelle grunde til den slags. I moral for politikere gives der ingen rationalitet. Beslutningen er taget, fordi det er politikeres métier at vedtage beslutninger, så hvis de ikke vedtog nogle, hvad nytte havde man så af politikere.

Ganske vist er der risiko forbundet med den slags grandiose beslutninger. Man kan næsten på forhånd være sikker på, at noget vil gå galt, meget galt, direkte udvikle sig til en af de hyppigt indtræffende skandaler. I så fald kræver den politiske moral, at politikerne omgås begrebet ansvar på en tilstrækkelig dialektisk måde. Først står man modigt frem og påtager sig det, man med et ikke

klart defineret udtryk kalder det politiske ansvar; det kan man roligt gøre, for det er umådeligt sjældent, at det politiske ansvar fører konsekvenser med sig.

Efter at have påtaget sig det politiske ansvar og dermed vist sin politiske morals lodighed, fralægger man sig det faktiske ansvar. Rigtige politikere skyder ansvaret, altså det virkelige ansvar, over på hinanden, på embedsmændene, på entreprenørerne, der igen skyder det over på leverandørerne, og hvis det pågældende firma i mellemtiden er gået fallit, bliver samtlige politikere, embedsmænd og entreprenører enige om, at det faktisk var dette firma, der havde det fulde ansvar; dermed er ansvaret smeltet ud i tynd luft; når firmaet er gået fallit, kan det ikke stå til ansvar. Det eksisterer ikke mere. Skulle man ikke være så heldig, må man som dygtige jonglører holde ansvaret svævende, på en ubestemt måde kaste det fra den ene til den anden. Hvis det lykkes tilstrækkeligt længe, har folket til sidst glemt, hvem der endte med at have ansvaret.

Moral for politikere kræver endvidere, at man er i stand til når som helst at præstere en både gløddende og hellig forargelse. At blive forarget er et udtryk for høj moral, og udadtil må enhver politiker med mellemrum blive forarget, helst på en anden politiker; indbyrdes er politikerne indforståede med, at den moralske forargelse er en maske eller en grimasse

til benefice for folket. Derfor kan forargelse udfolde sig som et spil, et stykke absurd teater, hvor alle ordene har mistet deres oprindelige betydning eller ikke længere har nogen betydning overhovedet. Det er politisk klogt således at lade dem blive tomme, blot folket tror, de stadig betyder nøjagtigt det, de siger. Det er glimrende, hvis man kan lade den gensidige forargelse stige til uanede højder; man bruger derunder nogle faste fraser, taler forarget om »mudderkastning«, beskylder hinanden for at »gå efter manden i stedet for bolden«. På den anden side skal man passe på ikke at lade forestillingen vare for længe; til sidst vil folket måske blive træt af mundhuggeriet, endda få mistanke om, at det i virkeligheden bare er teater, og man vil begynde at tale om politikere. Det er alt i alt et delikat job at være politiker; man skal hele tiden bilde folket ind, at det forholder sig anderledes, end det gør.

Det er tillige et fast moralsk krav til politikere, at de omhyggeligt undlader at svare på det, som de bliver spurgt om. Hvis de nemlig gør det, kan de komme slemt i knibe; de hænger på deres udtalelser; ved den og den lejlighed sagde De sådan og sådan, men nu gør De noget helt andet, kan De forklare det? Politikere må derfor endelig ikke fremsætte en klar og umisforståelig udtalelse, noget, man ikke siden kan løbe fra. Man skal fremfor alt aldrig svare med et ja eller et nej. Man skal tale længe, tage sit

udgangspunkt et andet sted, iøvrigt et stykke tid tale om helt andre emner, fremkomme med modifikationer og forudsætninger, tale mere eller mindre hypotetisk, sige »hvis ... så«. Er man tilstrækkelig dygtig til det, og det er de fleste politikere, kan man altid sno sig ud af en ubehagelig situation. Enhver politisk begynder må hurtigst muligt få lært kunsten.

Endelig må de indøves i det, der kaldes den politiske debat. Ikke mindst efter at fjernsynet er opfundet, og hele folket nu kan overvære den politiske debat i aftenens udsendelse, er det blevet af den yderste vigtighed at indøve sig i kunsten. Den første regel siger, at den politiske debat ikke i autentisk forstand er en debat. Vi andre, ikke-politiske mennesker kan komme i debat om et eller andet, som vi er uenige om. Den ene fremsætter da sin foreløbige mening og prøver at argumentere for dens rigtighed; den anden giver måske den første ret i noget, men stiller sig tvivlende til noget andet og forsøger sig nu med en lidt revideret mening. Efterhånden kan de måske arbejde sig hen til en opfattelse, som de dog i nogen grad er enige om.

Sådan foregår en politisk debat ikke. Deltagerne i en sådan debat begynder ikke med at fremsætte en foreløbig mening, for de har på forhånd en fast og ufravigelig mening, og de argumenterer ikke forsøgsvis, men definitivt. Den politiske modstander lytter opmærk-

somt på den første, dog ikke for at finde ud af, om han er enig eller vil lade sig overbevise, men for om muligt at finde en eller anden udtalelse eller formulering, han bagefter kan latterliggøre eller udtale sig ironisk om. Derpå fremsætter han sin mening, der også er fast og urokkelig, og argumenterer for den på en definitiv måde.

Pointen er, at de politiske debattører overhovedet ikke forsøger på at overbevise hinanden; deres debat er en pseudodebat; i realiteten er det ikke en dialog, men en række monologer, der er flettet ind i hinanden. Hensigten er udelukkende at tage sig så godt ud som muligt, at virke som den overlegne og begavede og omvendt at få modstanderen til at ligne et fæhoved, der indvikler sig i selvmodsigelser og på den måde kommer til at tage sig tåbelig ud i seernes øjne. Jeg personligt mindes ikke at have set nogen overbevise en anden om noget som helst under en sådan politisk debat. Men det er altså ikke hensigten, og sagligt set kunne debatten undværes, thi afstemningsresultatet er givet på forhånd; det beror ikke på nogen form for rationalitet, men alene på et partitaktisk magtspil. Og man må nok spørge, hvad der ville blive af den politiske handlekraft, hvis politikerne skulle tage saglige hensyn til rationelle argumenter. Så var det aldrig blevet til

noget med en fast forbindelse over Storebælt.

Jeg håber, det nu står klart, at politikerne er underkastet meget strikse moralske normer. Når vi andre undertiden mener noget andet, eventuelt kan komme på den idé, at de optræder både uanstændigt, ansvarsløst og umoralsk, skyldes det udelukkende, at vi ikke kan skelne mellem den borgerlige moral, som vi finder bindende, og den politiske moral, der gælder for politikere. Vi må helt ud forstå, at livet nu engang er en række spil, og at der for hvert spil gælder særlige regler. Hvis man ikke kender reglerne for fodbold, begriber man ikke, hvad det er, der foregår på banen; og man kan selvfølgelig ikke overføre reglerne for ét spil på et andet; det ville gøre dette andet spil umuligt, ligesom man ikke kan tænke sig et spil, hvor der overhovedet ikke gælder nogen regler.

Hvis nogen kunne tænkes at spørge mig, om jeg virkelig mener det, jeg her har skrevet, måtte jeg svare, at det at skrive en artikel også er et spil, hvor der gælder specielle regler. En af reglerne er, at man ikke bagefter skal sige, om man nu mener det, man har skrevet, ganske som det vil være passende, hvis man efter at have fortalt en vittighed, tilføjer: Dette var altså en vittighed!

Kristendom og Religion i Læreruddannelsen

Af Hans Fuglsang, lektor, Holbæk Seminarium

Dette er skrevet umiddelbart efter en arbejdsdag på seminariet.

I fællesfag var temaet »Kærlighed«, med en artikel af den tyske evangelisk-lutherske teolog Dorothee Sölle som grundlag. Vi er ved begyndelsen af et forløb, og tanken var, at artiklen – »Du skal elske din næste som dig selv« – skulle afdække nogle grundspørgsmål.

Vi kom især ind i to tankerækker – den første også inspireret af, at vi indledte med Grundtvigs sang: »Nu skal det åbenbares, at gammel kærlighed...«. Spørgsmålet, der meldte sig, var: »Kan kærlighed, næstekærlighed, læres?«. I vores sammenhæng blev dette til følgende problemstilling: »Kan læreren i skolen lære børn næstekærlighed? Eller kan han kun lære dem at være »pæne mennesker»?« Jeg vil her ikke referere den drøftelse, der udfoldede sig, ligesom jeg forbigår de svar, Sölle har på spørgsmålene.

Den anden tankerække udsprang af ordene: »...som dig selv«. Betyder de, at du skal elske din næste

- som du vitterligt elsker dig selv? (Du skal blot kigge i din sjæls spejl. Så ved du, hvad du skal gøre.)
- som du bør elske dig selv? (Erkendelsen af selvværd er betingelsen for at kunne se andres værd.)
- som én der glemmer sig selv? (Du har fået dit liv givet og skylder det derfor helt og aldeles bort.)

Også her vil jeg undlade at gå nærmere ind på den samtale, vi fik. (Men jeg kan ikke lade være med at nævne, at en fint dansktalende indvandrer, med dansk studentereksamen, spurgte: »Næste-hvad er det? Jeg ved ikke så meget om kristendom.«)

Fællesfag-Linjefag

I læreruddannelsen findes faget i disse to skikkelser. Fællesfaget – som har 168 timer – er obligatorisk, og det er placeret i studiets begyndelse. Linjefaget (hver studerende skal vælge to) har 392 timer, og det ligger i de to eller tre sidste år af uddannelsen, som er fireårige.

Fællesfaget Kristendomskundskab

Faget hedder sådan, fordi det hedder kristendomskundskab i Folkeskolen, som uddannelsen først og fremmest er rettet imod. Men de studerende finder, at fagbetegnelsen er forkert (eller for snæver), blandt andet på baggrund af at det hedder religion i Gymnasiet. Det er ikke, fordi de er imod, at kristendom, som vores sammenhæng og baggrund, skal være hovedsagen i læreruddannelsen – men de oplever spontant fagbetegnelsen som en rest af en kirkelig binding. (Denne konstatering giver os så anledning til at drøfte eksistensen af og meningen med folkeskolelovens § 5 stk. 1:

»Kristendomsundervisningens centrale kundskabsområde er den danske folkekirkes evangelisk-lutherske kristendom.«)

I modsætning til i Folkeskolen og i Gymnasiet er der, som anført ovenfor, ingen fritagelsesmuligheder for fællesfaget i læreruddannelsen. Jeg har ikke oplevet, at der har været nogen vanskeligheder i den forbindelse; ikke engang, at det har givet anledning til spørgsmål. (Heller ikke som ministeriets fagkonsulent fra 1984-1991 har jeg haft henvendelser desangående.)

Jeg vil tolke det som et vidnesbyrd om, at faget møder de studerende med et godt ry bag sig. Og at de iøvrigt selv oplever det som meningsfuldt, når de kommer i gang med det.

Fællesfaget i bevægelse

Skal man give et signalement af fællesfaget hører det med i billedet – at kristendomskundskab i Folkeskolen fik nye bestemmelser i 1989, og

– at der med den nye, just vedtagne, læreruddannelseslov vil komme justeringer af fagene.

Nedenfor vil jeg derfor udtrykke den forståelse af faget, jeg mener, vil præge det fremover.

Det er på én gang, hvad man kan kalde et »dannelsesfag« og et »uddannelsesfag«.

Som *dannelsesfag* medvirker det generelt til uddannelsen af lærere, herunder uddannelsen af læreren som klasselærer. Det omfatter under det aspekt en række filosofiske, etiske, livsanskuelsesmæssige grundspørgsmål, som de studerende ikke møder sammenhængende i andre fag. Og jeg vil tilføje: Det er problemstillinger, som de fleste først er modne nok til at blive udfordret af for alvor, når de begynder på en videregående uddannelse/læreruddannelsen. Til illustration af, hvad det drejer sig om, kan tjene det ovenanførte tema »Kærlighed«. Det indgår i et indledningsforløb, hvor de andre emner er: »Sandhed«, »Synd«, »Død«, »Religion« og »Undervisning og/eller Forkyndelse«.

Som *uddannelsesfag* sigter kristendomskundskab specielt på undervisning i faget i Folkeskolens 1.-9. kl. Under dette aspekt arbejdes der såvel fagligt som pædagogisk.

Grundstoffet er fortællinger fra Biblen samt fra den kristne tradition og nutid. I de omtalte bestemmelser for faget i Folkeskolen fra 1989, er endvidere et nyt stofområde nævnt: »Kristendommens møde med andre religioner og livsanskuelser« (normalt på de ældste klassetrin). Denne problematik må derfor også behandles i fællesfaget i læreruddannelsen. Endelig skal fra de samme folkeskolebestemmelser nævnes ordene: »Oplysning og oplevelse«. De kan, efter min opfattelse, også være hovedord for læreruddannelsesfagets mål, blandt andet med den implikation, at den levende fortælling får en central plads i arbejdet.

Linjefaget kristendomskundskab/religion

I linjefaget har jeg i dag fortalt om Dostojevskis liv og værk. På Pastoralseminariet i Århus mødte jeg det synspunkt, at alle, der skal have med mennesker at gøre, bør kende mindst et af denne forfatters

hovedværker. På holdet vedtog vi at læse »Brødrene Karamassov«. Men ellers skal vi i gang med at undersøge, hvad hinduisme (og buddhisme) er, og med overvejelser om, hvordan man bedst underviser i disse emner i skolen. I forlængelse heraf skal vi også behandle udvalgte eksempler på de såkaldte nyreligiøse bevægelser – blandt andet for at se på, hvor nye de er.

Jeg vil indskrænke mig til disse bemærkninger om religionslinjefaget, som vælges af ca. 8% af de lærerstuderende; dog vil jeg føje til, at den faglige ambition er, at der på hver folkeskole er mindst én linjeuddannet religionslærer, der kan fungere som rådgiver og inspirator for kollegerne.

Finale

I et interview i et blad giver lægen Tage Voss udtryk for, at han vil bruge sit otium til at skrive bøger om sine illusioner. Sandheden, siger han, er der nemlig ingen der kender. Er der?

»Hvem er jeg?« – et spil om unge og identitet

Af seminarielæktor Karen Weiss-Pedersen

Kirke, skole, seminarium og bibliotek sammen i netværksprojekt om årets konfirmander

Med dukker i kæmpeformat opførte 110 konfirmander sidste efterår »Hvem er jeg?« – et spil i 12 billeder om unge og identitet. Opførelsen dannede en festlig afslutning på et netværksprojekt, hvor Skovlunde kirke, Københavns Dag- og aftenseminarium, lokalområdets skoler og bibliotek arbejdede sammen om emnet »Identitet«.

Treklangen hjem, kirke, skole udgjorde i sin tid det naturlige netværk for børn og unge, og det var her, de søgte – og hvor man turde give dem svar på tilværelsens store spørgsmål: meningen med livet og »hvem er jeg?«

Ganske vist har svarene vel ikke i alle tilfælde tilfredsstillet den unge, og netværket er undertiden blevet opfattet mindre som sikkerhed end som snærende bånd for den personlige udfoldelse. Men svarene gav trods alt »en mur at spille sin bold op ad«, og netværket gav et vist mål af tryghed i hverdagen.

Den ændrede samfundsstruktur

har imidlertid på mange måder gjort det vanskeligere for de voksne at skabe den tryghed i børns og unges opvækst, som man nu igen erkender er en nødvendig forudsætning for en harmonisk udvikling. Og en tid, hvor livsholdninger i hobetal udbydes på linie med vaskepulvere og moderigtige identifikationsmodeller, har bestemt ikke gjort det nemmere at være ung – at finde sig selv og et ståsted i tilværelsen. Følgerne heraf er kun altfor velkendte: usikkerhed, splittelse, forvirring og vrede mod en voksenverden, der lukker sig sammen om egne problemer og hverken vil eller tør påtage sig den voksnes rolle og ansvar.

Det er derfor nødvendigt, at voksne igen besinder sig på deres ansvar, at de igen tør turde, og at de både vil og kan indgå i et tæt samarbejde om at give børn og unge en tryggere tilværelse.

Det var nogle af de overvejelser, der lå til grund for, at man sidste år i det tidlige forår mødtes i Skovlunde kirke for at planlægge indhold og forløb af det lokale netværksprojekt om det kommende års konfirmander. En væsentlig

tilskyndelse lå naturligvis også i det forhold, at skole og kirke er »fælles« om de unge på 7. klassetrin gennem hele det skoleår, hvor de unge går til konfirmationsforberedelse, og i ønsket om gensidigt at kunne inspirere hinanden i arbejdet med børn og unge. For den lærer, som varetager kristendomsundervisningen på 1.-6. klassetrin og undervisningen på 8.-9. klassetrin i fremmede religioner er det værdifuldt i forb.m. den pædagogiske tilrettelæggelse af det samlede undervisningsforløb at have kendskab til, hvilke undervisningsmaterialer, tekster m.v., der anvendes i konfirmationsundervisningen, ligesom det omvendt er af værdi for præsterne at kende indhold og metoder i skolens kristendoms- og religionsundervisning.

Identitet og dukkespil

Netop i pubertetsårene trænger identitetsproblemerne sig på med stor styrke. De fleste voksne vil sikkert kunne erindre sig både optagetheden af og foruroligelsen over spørgsmål som: Hvem er jeg – egentlig?, Hvorfor er jeg en over for dem derhjemme og en helt anden, når jeg er sammen med mine kammerater? Hvem tror de andre jeg er?

Det var derfor oplagt at vælge identitetsproblematikken som emne for projektarbejdet og i så vid udstrækning som muligt at få emnet belyst under konfirmandernes

synsvinkel. Det var deres oplevelser af og holdninger til identitetsproblemerne, der skulle frem, og som i med- og modspil med de voksnes opfattelser skulle danne grundlag for en række små »skuespil«. Det var hensigten, at spillene skulle skrives af konfirmanderne og de lærerstuderende i fællesskab, mens pastor Niels Johansen påtog sig at skrive en ramme, der skulle knytte de mange små spil sammen til en helhed. Som teaterform valgte man at prøve dukketeatret. Dukketeaterformen skulle vise sig velegnet til aldersgruppen, fordi alle, selv det mest generte unge menneske, turde folde sig ud – skjult bag skærm og dukke. Da der imidlertid derhjemme er tradition for, at dukketeater kun er for småbørn, var det af hensyn til skuespillernes accept og værdighed nødvendigt at anvende dukker i kæmpeformat.

110 konfirmander og 56 lærer-studerende

Konfirmanderne var i forvejen inddelt i to hold – et »torsdagshold« og et »fredagshold«. Oprindeligt var det tanken, at kun ét hold 1.-årgangsstuderende skulle deltage, men forskellige praktiske omstændigheder bevirkede, at to parallelhold indgik i samarbejdet, hvor de så »adopterede« hver sit konfirmandhold. De to hold blev så igen inddelt i en række mindre arbejdsgrupper, hvor det blev de studerendes opgave at prøve at skabe en så god og tryk atmo-

sfære, at konfirmanderne fik lyst til og turde fortælle om deres eget syn på identitetsproblemer. Dernæst skulle de – i det omfang, der var behov for det – vejlede de unge i valg af stof til gruppens skuespil og hjælpe dem med at skrive stykket.

Et 3-faset forløb

Projektforløbet blev inddelt i 3 faser: I første fase arbejdede de studerende på seminariet i fagene kristendomsundervisning og dansk med tekster, der i forskellige genrer og under forskellige synsvinkler behandlede identitetsproble-

mer. Nogle af de lettest tilgængelige tekster blev samtidig gennemgået på 7. klassetrin i det omfang, den pågældende klasses lærer og elever fandt det relevant. Sideløbende hermed arbejdede man i konfirmationsundervisningen med lærebogens afsnit om identitet. Dette arbejde spændte over ca. 1½ måned, dog således at konfirmanderne ved siden af emnet »Identitet« også arbejdede med andre stofområder. På Skovlunde Bibliotek blev der etableret en særudstilling af relevant skøn- og faglitteratur for unge og voksne.

Anden fase: Introduktion til det fælles arbejde: 1. Samtlige 7.-klasser blev inviteret til velkomstfest på KDAS. De mødte talstærkt op, og de studerende viste dem rundt på seminariets formnings- og håndarbejdsværksteder. Festens højdepunkt blev nok en både morsom og poetisk forestilling, hvor en professionel dukketeaterkunstner underholdt med sine dukker. 2. Næste møde foregik i Skovlunde kirke, hvor pastor Niels Johansen fortalte om og viste sin film »Hej, Peter«, som dannede det fælles oplæg til drøftelse af identitetsproblemer. Herefter fordelte man sig i mindre arbejdsgrupper, hvor man i fred og ro kunne snakke om filmen og prøve at lære hinanden at kende.

Til tredje fase var afsat 7 uger, som pga. de studerendes øvrige studieaktiviteter blev fordelt over 2-3 måneder. På seminariet blev fagene: retorik, formning, håndar-

bejde og musik nu koblet til projektet. I kirken fulgte den enkelte »arbejdsdag« et fast mønster: Kl. 8 samledes man til en morgenandagt. Derefter gik de enkelte arbejdsgrupper i gang med at drøfte stykkets indhold, formulere replikker, give udkast til dukker etc. etc. Dukkerne blev fremstillet på seminariet, dels af de studerende i håndarbejds- og formningstimerne, dels af konfirmander og studerende i fællesskab – uden for skolernes undervisningstid. De unge, som ikke kunne eller ville deltage her, fik mulighed for at give en hånd med på et interimistisk dukkeværksted, som blev etableret i et af kirkens mødelokaler. Instruktoren stod de studerende selv for; de kunne her trække på både deres undervisning og lærer i retorik. Opførelsen fandt sted i kirkens store og meget hyggelige pejsestue.

»Gud skal skydes! --- Så går solen ned for evigt«

Nu er det ikke altid helt nemt at få unge mennesker til frit at fortælle løs om sig selv og de problemer, de går og tumler med – heller ikke selv om man sidder i en lille gruppe, og selv om problemerne kan projiceres over på dukker. Det var bestemt ikke alle 110 konfirmander, der var lige frimodige, og det var bestemt heller ikke alle 110, der var lige indstillet på at yde en seriøs indsats! Som nu f.eks. Georg (navnet ændret af red.), der i et kort øjeblik tog vejret fra både

kammeraterne og de voksne, da han umiddelbart efter morgenandagten med høj og skingrende stemme forkyndte: »Mit stykke skal fandeme handle om, at jeg skyder Gud!« Den stilhed, hvoraf også kaos gror, lammede i et svimlende sekund alle tilstedeværende, indtil en af de mere garvede pædagoger brød ind med et rungende: »Det kan *du* i hvert fald ikke klare!« Georg parerede lynhurtigt: »Det kan jeg vel nok. Jeg får da bare Fanden til at være lejemor, og så skyder *han* ham da bare«. – »Bragende god ide, mand! Men hva' så videre? Hva' så, når Gud er død? Du kan jo godt! Kom nu! Hva' så, når Gud er død?« »Så (lang pause), så går solen ned for evigt.«

Det blev indledningen til et indest arbejde, hvorunder Georg for en stund skiftede identitet fra »rå rocker« til engageret forfatter af kirkespil. Med tænkksomhed fulgte han sin tanke om den vrede unge mand, der hyrer Fanden til at skyde Gud, og med en ikke ringe dramatisk sans skildrede han en række konsekvenser af Guds død. At han så, overvældet af disse konsekvenser, måtte lade dramaets sidste akt munde ud i, at »det hele kun var et hæsligt mareridt«, kan ingen vel fortænke ham i.

»En chance med så mange 7. klasselever...«

At møde så mange 7. klasselever på én gang er en alvorlig udfordring for yngre lærerstuderende.

Alene de store forskelle i modenhed, der karakteriserer aldersgruppen, fra 13-14 år, stiller sine krav til den pædagogiske evne. Det var derfor også med spænding og en vis nervøsitet, at de studerende gik ind i projektet. På seminariet havde de i kristendomsundervisningen og i dansktimerne forud for det egentlige samarbejde med konfirmanderne forberedt sig grundigt og dannet sig en række forestillinger om, hvilke identitetsproblemer, der især optog de unge, og på hvilke måder man bedst kunne få netop denne aldersgruppe i tale. Nu skulle de mange teorier stå deres prøve. For næsten alle blev det en overraskelse, at forskellen i modenhed »alligevel er så stor« på dette alderstrin, og at det samme unge menneske inden for samme time kan »tage hele turen fra voksen til småbarn og tilbage igen«. Naturligvis forløb samarbejdet heller ikke lige gnidningsløst i alle arbejdsgrupperne. Mens det i nogle grupper hurtigt lykkedes de studerende at skabe kontakt med de unge og få dem alle med i samarbejdet, måtte andre bruge betydeligt længere tid – hvilket i enkelte tilfælde medførte en del frustrationer blandt både konfirmander og studerende. I denne sammenhæng havde det været en oplagt fordel, hvis projektet havde kunnet forløbe over en længere periode.

»Det er bare for meget...«

For de fleste studerende var det at indgå i et samarbejde med kirken i sig selv spændende, og mange fremhævede bl.a. den fælles morgenandagt som en meget smuk og positiv oplevelse. For en del repræsenterede mødet med kirken noget helt nyt – selv var de hverken døbt eller konfirmerede –, og for enkelte (rettroende ateister) blev det et kultursammenstød, som undertiden slog gnister, men som også medførte mange frugtbare diskussioner. Uanset de forskellige holdninger til den danske folkekirke erkendte alle, at de tre præster ved Skovlunde kirke havde vist dem »en tillid, som ikke måtte svigtes«, og der var bred enighed om, at »man som lærer burde have kendskab til konfirmationsundersøgningens konkrete indhold.«

Verdens bedste publikum

Efterhånden som dagen for opførelsen nærmede sig, koncentreredes da også alle kræfter om at yde den bedst mulige indsats. Der blev øvet og prøvet i hvert et lokale. Musikantlæg drønedes. Der blev rettet en sidste gang på dukkerne, og endelig var man så klar til at modtage publikum. Opførelsen fandt sted i kirkens store pejsstue. Af hensyn til de mange venner og pårørende, som havde tilmeldt sig, opførte man forestillingen to gange – begge gange for stuvende fuldt hus.

Flere studerende havde imødeset dagen med større eller mindre

bekymring. Nogle mente, at gruppens stykke nok var for svagt – »havde vi dog bare haft mere tid«, andre var ængstelige for, at børnene ikke kunne deres roller etc. etc. Og så forløb alt naturligvis, som det altid gør, når man står over for verdens bedste publikum: forældre og familie. I deres varme bifald smeltede al generthed bort, og brist i manuskript og dramatisk evne forvandlede under en befriende latter til »charmerende indslag« i forestillingen.

Efter forestillingen var der på kirkens initiativ arrangeret fællesspisning, hvor konfirmander, studerende og publikum fik lejlighed til at hygge sig sammen og snakke om både stykke og projektet i øvrigt.

»Oplagt at gå videre...«

For de studerende betød projektet bl.a., at de på et tidligt tidspunkt i uddannelsen fik mulighed for at indhente nogle praktiske erfaringer om arbejdet med unge og om samarbejde på tværs af institutioner. Hvad der i midlertid i denne forbindelse er nok så væsentligt: de blev opmærksomme på kirken som samarbejdspartner såvel i relation til skolens religionsundersøgning som til ungdomsarbejdet i øvrigt.

Det menneskelige udbytte – på kortere eller længere sigt lader sig selvsagt hverken måle eller veje. Men tør man tro forældrenes udsagn, blev samarbejdet med de studerende for konfirmanderne

ikke alene et »nyt og festligt« indslag i konfirmationsundervisningen, det satte også mange tanker i gang hos dem og førte til mange samtaler og diskussioner i hjemmene om både unges og voksnes

identitetsproblemer. Så alt i alt må man nok give de studerende ret, som hævder, at »det er oplagt at gå videre med den form for samarbejde«.

Hvem er jeg?

Af Dietrich Bonhoeffer

»Hvem er jeg? De siger så ofte, at jeg træder ud af min celle rolig og munter og sikker som en godsejer ud af sit slot.

Hvem er jeg? De siger så ofte, at jeg taler med mine vogtere frit og venligt og klart, som om det var mig, der befalede.

Hvem er jeg? De siger også, at jeg bærer ulykkens dage behersket, smilende og stolt som en, der er vant til at sejre.

Er jeg virkelig det, andre siger om mig? Eller er jeg kun det, jeg ved om mig selv?
Urolig, længselsfuld, syg som en fugl i sit bur, kæmpende for at få luft, som om nogen tog kvælertag på mig, sulten efter farver, efter blomster, efter fuglenes sang,

tørstig efter gode ord og efter menneskers nærhed, rystende af vrede over vilkårlig og smålig krænkelse, et drivende bytte for forventning om store ting, der skal ske, afmægtig bange for venner i det fjerne, træt og for tom til at bede, til at tænke, til at skabe, svag og parat til at tage afsked med alt?

Hvem er jeg? Denne eller hin?
Er jeg da én i dag og i morgen en anden?
Er jeg dem begge på samme tid?
En hykler for mennesker og for mig selv en foragtelig, klynkende svækling?
Eller ligner det, der endnu er tilbage i mig den slagne hær, der viger i kaos før den allerede afgjorte sejr?

Hvem er jeg? Ensomhedens spørgsmål holder mig for nar.
Hvem jeg end er, du kender mig, din er jeg, o Gud.«

Olfert Fischer

Af sognepræst Carl Rosenberg

6 mdr. på korvetten *Olfert Fischer* i Den persiske Golf, fra den 12.9.90-19.3.91 og igen fra den 19.3.91-18.6.91 sætter sit præg på et menneske, også på en orlogspræst.

Fravær fra hjemmet, fra sognet, mange og nye indtryk på skib og i land. Horisonter forsvandt i tropedisens uendelighed, sindets grænser rykkedes man ved ej hvordan. Man bliver aldrig sig selv igen efter sådan en oplevelse, eller måske bliver man det netop!

Hvordan fortælle en samling landkrabber i Helsingør stift om livet ombord på et dansk orlogsfartøj og tilmed under så fjerne himmelstrøg. De ydre omstændigheder kan beskrives maskinelt. Men at beskrive vilkår og stemninger på skibet, så det giver mening, er straks langt vanskeligere. Nogen vil sige umuligt. Jeg skal dog forsøge.

Så interessante de politiske og militære aspekter og perspektiver i Operation *Fareaway* end måtte være, og så spændende vort møde med arabisk kultur end blev, skal jeg lade det ligge.

Den 6. august 1990 besluttede FN at iværksætte en handelsblokade af Irak, som kort forinden

havde invaderet nabolandet Kuwait. Det danske Folketing vedtog efterfølgende at sende korvetten *Olfert Fischer* til Golfen, som det danske bidrag til håndhævelsen af den internationale handelsblokade af Irak.

Så om eftermiddagen den 12. september stævnedes korvetten *Olfert Fischer* ud gennem Københavns havn med kurs mod Den persiske Golf.

Olfert Fischer, som er spækket med elektronik og avancerede våbensystemer, er 75 m lang, 11 m bred og har en normalbesætning på 90 mand. Men under denne særlige opgave talte besætningen 91 mænd og 9 kvinder. Naturligvis var besætningen præget af afskeden med familien. Og der sporede også en vis usikkerhed. Skulle vi i krig eller hva'? Kom vi hjem igen? Med Langelinie om bagbord stod de veluddannede og yderst motiverede helte og frontede på sidedækket, men følte sig netop da nu mest som antihelte, nogle med tårer løbende ned ad kinderne, de fleste med en næsten ukontrollabel klump i halsen. Men foran lå en opgave, som skulle løses, og der ventede vel også store oplevelser, dernede i Golfen.

Olfert Fischer – tegnet af Jørgen Clevin.

Naturligvis havde *Olfert Fischer* præst med, og som præst for *Fregateskadren*, hvorunder korvetterne henligger, faldt det i min lod at påmønstre skibet til denne historiske mission. Så prædikestolene i Kronborg slotskirke og Sct. Marie kirke i Helsingør blev altså for en periode skiftet ud med gyngende skibsdæk. Kirkeministerium, biskop og domprovst sørgede for den bedst mulige betjening af kirkerne og sognet under mit fravær. Så havde jeg da ikke det at bekymre mig om i de 2 gange 3 måneder jeg kom til at gøre tjeneste på *Olfert Fischer*.

Med bliden bør og »Gud, konge og fædreland« i ryggen, ja, for sådan følte vi det, nåede vi omsider

Port Said og Suezkanalen. Moses fik en venlig og varm tanke, da vi sejlede ud i Det røde Hav. Det med varmen faldt da også lige for, da skibets airkondition-anlæg, om ikke brød sammen, så dog ikke fungerede optimalt i Rødehavet. Venlig var modtagelsen i Jeddah, Mekka's havneby, til gengæld ikke. Knap havde *Olfert Fischer* klappet kajen, før saudiske soldater bevæbnede med maskingeværer satte hegn og vagttårne op omkring skibet. For min egen sikkerheds skyld blev det anbefalet mig af derværende danske diplomater at fjerne korsdistinktionerne fra skuldrene. Det var tankevækende, at man skulle helt til Saudi-arabien for at opleve, at korset var

et spørgsmål om liv eller død. Jeg valgte ydmygt livet – og bad siden Vorherre om forladelse. Sandsække, vagtskure og svært bevæbnede vagter i de arabiske havne, vi anløb, skulle siden hen blive en del af dagligdagen. Men det blev nu aldrig helt klart, om vagterne var til for at beskytte os, eller omverdenen fra os. Nok både og.

Efter 3 ugers forlægnings, som iøvrigt var fyldt med kurser i ABC-forsvar, fly- og skibskending, våbenbrug, orientering om arabisk skik og brug m.m., nåede vi Jebel Ali Port 40 km syd for Dubai i De forenede Arabiske Emirater. Noget mere trøsteløst end denne verdens største menneskegjorte havn, som blev *Olfert Fischer's* hjemhavn i de følgende 8 måneder, skal man vist lede længe efter. De endeløse kajer, ørken-sand så langt øjet rakte og nogle få lagerbygninger svarede ikke helt til besætningens forestillinger om Østens mystik. Men det fik være. Inde bag ved ventede oplevelserne, som blev indfrieede til fulde, og i Golfen opgaverne.

Og vi var klar. *Olfert Fischer* var da også som bygget til denne mission, og det skulle vise sig, at vi sagtens kunne bide skeer med de store og fylde vores plads ud. I lighed med andre nationers flåde-fartøjer afpatruljerede *Olfert Fischer* et givent område i Golfen, undertiden i Hormuz-strædet, og anråbte de handelsskibe, der måtte gennemsejle området. I de første 8 måneder blev det til godt og vel

1.000 anrån, og på intet tidspunkt blev det nødvendigt at borde noget skib, da samtlige anrån skibe kunne give tilfredsstillende svar på nationalitet, destinationer og last. Undertiden deltog *Olfert Fischer* også i nødvendige internationale flådeøvelser. I virkeligheden imponerede skib og besætning. Ikke bare med skibets operative dygtighed, men også med besætningens forståelse af og respekt for arabisk kultur. Det blev der talt meget om i Dubai og omliggende steder.

Og livet om bord. Maskinalarm, lugten af olie, af mange mennesker og for meget deoderant venner man sig hurtigt til. Da underbringelsesforholdene var noget trange, blev det ikke til meget privatliv, men så kunne en time om natten alene ude på sidedækket gøre underværker. Og nordstjernen, der altid lod sig se i tropenattens ufattelige vrimmel af stjerner og stjerneskud, gav en følelse af nærhed med dem derhjemme. Den regelmæssige postgang til og fra skibet og 3 minutters bevilliget telefonsamtale til Danmark pr. måned gjorde også sit til, at forbindelsen med dem derhjemme kunne opretholdes. Også den nære kontakt med de danske kolonier i Golfstaterne betød, at man ikke følte sig helt alene i verden.

Værre var det med usikkerheden, som under det første 3-måneders ophold i Golfen havde sit solide tag i besætningen. Man kunne jo ikke vide, om man pludselig blev mål for et irakisk missil. Og

faren for terroristangreb i havn var altid til stede. Og om *Olfert Fischer* i tilfælde af krig blev involveret direkte i krigshandlinger, var ikke til at sige. Trykket lettede noget, da vi erfarede, at FN havde givet Irak en frist til 15. januar til at trække sig ud af Kuwait. Det betød, at vi sandsynligvis ville være tilbage i Danmark, inden evt. krigshandlinger bragede løs. Sorteper blev givet videre til afløserbesætningen, som under krigen lykkeligt befandt sig fjernt fra krigsskuepladsen godt beskyttet af et effektivt luftskjold.

Satte usikkerheden sit præg på besætningen, gjorde 2-tørnen det også. Dagtimerne var inddelt i to 6-timers vagter, mens resten af døgnnet inddeltes i 4 timers vagt og 4 timers hvile. Så efter et par dage på havet begyndte trætheden at melde sig.

Heldigvis skete der ikke meget under skibets patruljeringer, men netop ensformigheden blev undertiden uudholdelig. Især under 2. periode, hvor Kuwait var befriet og krigen overstået.

Usikkerheden, de trange pladsforhold, 2-tørnen, ensformigheden og varmen, der ofte kravlede op over 40 grader i skyggen og en luftfugtighedsprocent på 100 skabte hen ad vejen problemer for besætningen. Men aldrig større end at de kunne løses, hvilket også var nødvendigt. En skibsbesætning er som en organisme, hvor ingen kan undværes, hvis skibet skal fungere. Og det skal det

kunne, ikke mindst i en krisesituation. Skibets og dermed besætningens sikkerhed afhænger af det. I problemløsningen kan præsten være besætningen til hjælp. Præsten er alles ligemand og står som den eneste om bord uden for rangforordningen. Han har tavshedspligt, og alle kan derfor trygt komme til ham i forvisning om, at intet af det betroede kommer videre, medmindre det ligefrem ønskes.

Og samtaler havde jeg mange af og på alle døgnets tidspunkter. Ja, det var nok her min største arbejdsindsats kom til at ligge. Men det var jo ikke jammer alt sammen. Undertiden rungede latteren gennem skibet og ud over agterdækket, hvor svømmepølen afsvalede de overophedede legemer. Fra banjer og lukafer hørtes ikke sjældent danske sange for blandet kor. Så nationalt bevidst man dog bliver, og det helt uden at rødme.

Af andre gejstlige gøremål end sjælesorg skal nævnes, at jeg i løbet af de i alt 6 måneder om bord på *Olfert Fischer* forestod 9 gudstjenester om bord, hvoraf de fleste blev afviklet under solsejlet på agterdækket. Desuden var jeg med i planlægningen og afviklingen af en stor fællesgudstjeneste for samtlige orlogsfartøjer, som lå ved kaj i Jebel Ali Port. Det blev en stor oplevelse, ikke mindst for de danske gaster, som ikke var bekendt med southernbatisttraditionen, med soul- og gospelsang, bønner under el-orgelakkompag-

nement. »For meget slik og for lidt brød« lød en dækskapt hårde dom. Ved en senere lejlighed blev 2 danske børn døbt i chefens lukaf.

Som medlem af velfærdsudvalget tilrettelagde jeg et væld velfærdsarrangementer for besætningen. Især under sidste periode, hvor maskineftersyn, en skorstensbrand og dokophold betød mange dage i havn. Desuden var jeg leder af dokumentargruppen, hvilket indebar videooptagelse af

dagliglivet ombord, indsamling af pressestof, dagbogsfører, redaktør af skibets interne avis. Biografprogrammør og bibliotekar var jeg såmænd også.

Efter endt tjeneste på *Olfert Fischer* vendte jeg hjem til Sct. Mariæ sogn og familien midt i juni 1991. Træt, men også glad for at have deltaget i en mission, som Danmark kun har ære af. Tilbage står blot at finde mig selv i den daglige gænge.

En kirkeskude

Af sognepræst Vagn Frikke-Schmidt

Mellem 70-80 unge mennesker sejler hver uge med det gode skib »Lilli Zingel« på øvelses – og undervisningssejladser i farvandet ud for Hellerup Havn. I sommeren 1990 gik sommertogterne til Østjylland – Holbæk, hvor KFUM-Spejderne havde landslejr, et hold sejlede til Oslo og et andet sejlede turen hjem gennem den smukke svenske og norske skærgård. I efterårsferien sejledes togter til Lübeck. I år er sommertogterne gået til Slesvig – rundt om Fyn – Smålandsfarvandet – et hold sejlede Sjælland rundt – KFUM-Spejderen to hold sejlede til og fra Gotland på Sveriges østkyst.

Om sejlbåden kan det siges, at den er hjemmehørende i Hellerup Havn, men den er næsten aldrig hjemme.

Baggrund

Dyssegård sogn er et af 9 sogne i Gentofte Kommune og Provsti. Sognet har 8400 indbyggere, hvor halvdelen bor i villaer og rækkehuse, og den anden halvdel bor i etageejendomme. I sognet er der 2 folkeskoler, en legestue, nogle børneinstitutioner og et filialbibliotek. Der er stærkt begrænsede indkøbsmuligheder, og hvis man skal

deltage i andre kulturelle aktiviteter, så må man tage udensogns. Det fik skoleinspektøren ved Dyssegårdsskolen, lederen af filialbiblioteket, et menighedsrådsmedlem og en af sognepræsterne til at tage initiativ til et »Dyssemarked«, hvor det første løb af stablen i 1987. Overskuddet fra disse skulle bruges til forskellige aktiviteter for børn og unge i sognet, samt til et u-landsprojekt.

Det gode samarbejde mellem skolen og kirken førte i vinteren 87/88 til en række samtaler om etablering af et sejlskoleprojekt, hvor det også viste sig, at KFUM-Spejderne i Gentofte var interesseret i at deltage.

Ideen

I forbindelse med Folkeskolens Udviklingsråd's tanke om at bruge skolen som lokalt kulturcenter var Dyssegårdsskolen – som i lærerstaben rådede over sejlskolekyndige lærere – interesseret i, sammen med nogle andre foreninger, at indgå i et sejlskoleprojekt og her tilbyde elever på forskellige klassetrin undervisning i sejlskole.

KFUM-Spejderne i Gentofte havde allerede i sommeren 1986

arrangeret et sommertogt i en lejet båd, og da det viste sig at være et godt initiativ, var man interesseret i at etablere et sejladsarbejde som et supplement til spejderarbejdet.

Dyssegård Sogns Ungdomsforening startede i 1987, og medlemmerne er unge i alderen 13-22 år. Foreningen holder møde hver tirsdag i kirken i perioden september til og med april. I 1988 lånte foreningen en 42 fods sejlbåd, og en stor flok unge deltog i sejlads, og det var samtidig begyndelsen til foreningens interesse.

Komité

De sammenfaldende interesser om at starte et tværgående sejladsarbejde medførte, at der i foråret 1988 blev nedsat en komité til etablering af sejladsundervisningsprojektet »Vind i Sejlene«. Komiteen havde til opgave at skaffe penge fra private og offentlige fonde og egne midler til anskaffelse og drift af en undervisningssejlbåd. Komiteen har udarbejdet en grundig rapport om projektets pædagogiske, materielle, økonomiske og juridiske sider. Denne blev bl.a. brugt som bilag ved ansøgninger hos sponsorer, fonde m.v.

Det var også komiteens opgave at finde frem til en egnet b dtype, som skulle kunne sikkerhedsgodkendes efter Søfartsstyrelsens regler. Et meget vigtigt punkt for komiteen var at finde frem til det bedste rednings- og sikkerhedsudstyr og udstyre sejlb den med det.

Komiteens valg faldt efter nøje overvejelser på en BANNER 41, som blev bygget efter særlige anvisninger fra Norske Veritas.

Det lykkedes komiteen på ca. 1 år at indsamle/skaffe omkring kr. 850.000, så nu kunne sejlb den indkøbes kontant. Dermed kunne komiteen opl se sig selv ved at oprette den endelige forening og overdrage de indsamlede midler.

Samtidig lykkedes det at få en havneplads i Hellerup Havn efter flere forhandlinger med Gentofte Kommune. Det er også den mest hensigtsmæssige, ikke mindst af hensyn til børnenes vej på cykel fra Dysseg rds kvarteret (skolen) til båden og tilbage.

Foreningens struktur

Da der er tale om et samarbejde mellem en skole og to foreninger, gav det en del bryderier at få udarbejdet vedtægter og forretningsordener. Resultatet blev, at foreningens øverste myndighed blev et repræsentantskab med faste medlemmer fra Dysseg rds skolen, KFUM-Spejderne i Gentofte Kommune, Dyssegård Sogns Ungdomsforening, Gentofte Kommunes skoledirektør, skipperlaugets formandskab, Støtteforeningen samt et medlem med forretningsmæssig indsigt. Repræsentantskabet afholder mindst et årligt m de. Til varetagelse af de løbende forretninger udgør repræsentantskabets formand, næstformand, kasserer og sekretær foreningens bestyrelse. Skipperlauget

En anden kirkeskude

udgøres af de af bestyrelsen udnævnte skippere og styrmænd p. t. 19 personer, som forestår og har ansvar for den pædagogiske og

praktiske ledelse af projektet, herunder også vedligeholdelse af sejl-båden. Foreningen blev stiftet den 29. august 1989.

Uddannelse

Piger og drenge i alderen 12-13 år kan starte i projektet uden kendskab til sejlad. Efter at have sejlet en sæson og modtaget undervisning kan de gå op til en bådsmandsprøve, og de bliver så ansvarlige for de praktiske ting ombord.

Uddannelsen er herefter baseret på de uddannelser som Søfartstyrelsen har udarbejdet i forbindelse med lystsejlad. Det er Duelighedsprøven i teori og praksis samt Yachtskippereksamen af 3. grad. Ind imellem skal deltagerne bestå kursus i 1. hjælp, brandbekæmpelse, motorlære og endeligt et af Post- og Telegrafvæsenet godkendt VHF-kursus.

Når de unge har taget Duelighedsprøven, kan bestyrelsen udnævne dem til styrmænd. Ved udnævnelse til skipper skal man være personlig myndig og have Yachtskippereksamen af 3. grad, men bestyrelsen lægger stor vægt på den enkeltes pædagogiske og ledermæssige egenskaber.

Bådnavngivelse 1. maj 1990

I efteråret 1989 besluttede bestyrelsen at leje en sejlbad, så øvelses- og undervisningssejladserne kunne begynde, da det viste sig, at der var leveringstid på den bestilte sejlbad på grund af de skrappe sikkerhedskrav, som en enig bestyrelse havde stillet.

I de sidste dage af marts 1990 sendte skipperlauget 11 skippere og styrmænd til værftet i Hader-

slev for at klargøre sejlbaden og sejle den hjem til Hellerup Havn.

Den 1. maj 1990 var der stor og festlig bådnavngivningsfest i strålende solskinsvej i Hellerup Havn. Mange hundrede børn og unge og deres forældre var mødt op til denne begivenhed. Borgmester Birthe Philip holdt tale og bød os velkomne i havnen. Forhenværende menighedsrådsformand i Maglegård Sogn, Kirsten Rudfeld, navngav sejlbaden »Lilli Zingel« efter en overlærer som boede i Gentofte kommune, og som oprettede en fond, der har støttet projektet. Kirsten Rudfeld blev kyndig bistået af Victor Greulich, kendt fra sejlbaden »Unibank«, som bl.a. har deltaget i Admirals Cup. Biskop Johannes Johansen havde skrevet en lejlighedssang på melodien »En sømand går sin enegang«, som blev sunget med harmonikaledsagelse. Et par af versene lyder:

*Nu står vi ud for fulde sejl
til arbejde og til leg.
Af kursen ta'r vi aldrig fejl
på havets våde vej.
Godt kammeratskab er vort mål,
vi hjælpes altid ad.
På surhed gør vi hurtig kål,
godt sømandsskab gør glad.*

*Og opstår skader på vort skiv,
udbedrer vi dem selv,
polerer blank med lyst og liv
med sang fra gry til kvæld.
Vi elsker denne skude højt,
en pryd for hver en havn,*

*ja, der er sang i skum og sprøjt
om »LILLI ZINGELS« navn!*

Nu kunne undervisningssejlerne endelig gå i gang 7 dage om ugen, med 2 hold på hverdage og et hold på skift på week-endtoget. Som ledertræning har »Lilli Zingel« deltaget i kapsejladserne »Sjælland Rundt« to gange.

Egentlig ville jeg gerne fortælle lidt om formidlingen af det kristne budskab i samværet med de unge.

Den del af projektet er først ved at blive indarbejdet nu, og samtidig skal den sag ses i sammenhæng med både skolens og foreningernes formål og virke. For KFUM-Spejderne og Dyssegård Sogns Ungdomsforening skal det endvidere ses i sammenhæng med den øvrige mødevirksomhed. Det vil jeg gerne beskrive nærmere ved en senere lejlighed, når der er indsamlet nogle flere erfaringer.

Engelske billeder – indtryk fra en studierejse

Af sognepræst Niels Tjalve

En kendt historie?

Lige fra Willibrods missionsvirksomhed (8. årh.) over Grundtvigs englandsophold til baptismens og metodismens fremvækst herhjemme (19. årh.) spores kraftige impulser fra engelsk kirkeliv i Danmark. Andre påvirkninger i det 20. årh. spores af såvel højkirkelig/liturgisk art som udprægede vækkelsesbevægelser af angelsaksisk oprindelse. På den baggrund arrangerede Præstehøjskolen kursus og studietur med særligt henblik på nutidig anglikansk teologi og kirkeliv i foråret 1991.

Durham

rummer både en pragtfuld romansk domkirke og Englands tredieældste universitet, hvor man også uddanner teologer (på 2-3 år). Men Dr. David Jasper, som underviser i teologi og litteratur, gav en meget kritisk vurdering af den gængse og efter hans mening alt for kirkeligt centrerede teologi. Den svarer slet ikke til de krav, en postindustriell kultur i England med mange forskellige befolkningsgrupper og nationaliteter stiller til kirke og samfund. Med den

økonomiske tilbagegang, der satte ind i de nordengelske industriområder for ca. 10 år siden, er det befolkningsmæssige og økonomiske grundlag for kirkens virke kraftigt forrykket. Alle faste indtægter (fra kirkens ejendomme og investeringer) bruges til at vedligeholde de store og gamle bygninger, mens de indsamlede midler (der bl.a. skal bruges til at lønne præster) stagnerer eller går ned, fordi kirkegangen er jævnt dalende blandt den anglikanske kirkes medlemmer. I frikirkerne, navnlig den romersk katolske, er gudstjenestedeltagelsen derimod stigende. I det tidligt industrialiserede Nordengland kræves m.a.o. nytænkning og nyorganisering, hvis man stadig vil være folkets kirke i England, fremhævede Jasper.

Birmingham

En mere positiv og optimistisk vurdering stod biskop Mark Santer for. I Midtengland er de økonomiske og befolkningsmæssige forhold da også mindre kritiske end nord på. I Birmingham har kirkegangen blandt anglikanere været stigende gennem de sidste

par år, mens en faldende tilslutning har kunnet konstateres i frikirkerne og blandt katolikker. Forklaringen kunne iflg. Mark Santer være, at Birmingham stift er temmelig ung, og at man som statskirke simpelthen med bygninger og institutioner har den største berøringsflade. Samtidig ønskede han imidlertid styrkelse af biskoppernes myndighed og større uafhængighed af staten. Han efterlyste også en højnelse af præstedannelsen, der i langt højere grad end i Skandinavien og Tyskland finder sted i decideret kirkelig sammenhæng. Ganske vist gør det på et tidligt tidspunkt vordende præster fortrolige med gudstjenesten, fromhedsliv og diakonalt arbejde, men faren er en kirkelig ghetto, som det netop er kirkens fornemste opgave at nedbryde ved at sikre præsterne en solid intellektuel dannelse.

Oxford

gav mulighed for at stifte nøjere bekendtskab med et tema i anglikansk tradition »spirituality«, der ikke svarer til et afgrænset område i dansk (evangelisk-luthersk) sammenhæng. Prof. R. Williams fortalte om spirituality som akademisk disciplin: På baggrund af en dynamisk menneskeopfattelse, hvor helligånden virker i menneskets natur og vækst, underviser man i fire hovedområder. 1. Oldgræske kirkefædre. 2. Middelaldermystik (bl.a. Luther). 3. Katolsk mystisk tradition (Teresa af

Avila og Ignatius af Loyola) samt engelske vækkelsesbevægelser i 18. og 19. årh. Faget er langtfra konfessionelt indsnævret; det fungerer først og fremmest som refleksion over tekster af mystisk og åndelig art, der spænder så vidt som feministisk teologi og den tredje verdens befrielsesteologi.

The St. Theosevia Centre of Christian Spirituality

i Oxford knytter på engelsk facon forbindelsen mellem teori og personlig praksis. Her arrangeres under ledelse af Dr. A. M. Allchin foredrag og kurser af høj kvalitet lige fra »Grundtvig og Grækerne« til »Helligånden i 20. årh.'s russiske teologi«. Men praktisk spirituality har også at gøre med sjælesorg og psykoterapi. Susan Cole-King (episkopal præst, men uden mulighed for at holde nadvergudstjeneste i England) fortalte om sit virke med individuel vejledning og arbejdet i mindre grupper i en meditativ og ofte mystisk proces. Her bruges et meget bredt udsnit af litteratur, som kombineres med daglige øvelser, tavshed og meditation på en måde, der virker fremmedartet og svært at forene med et reformatorisk menneskesyn, der lægger vægt på omsorgen for medmennesket i kald og stand. Én markant forskel på engelsk og dansk kirkeliv er da også, at fromhedstraditionen i anglikansk sammenhæng omfatter emner, der herhjemme overlades til psykologer og psykiatere. Om en ændring

på dette område er ønskværdig, er nok et åbent spørgsmål.

Handsworth

er et gammelt arbejderkvarter med 18.000 indbyggere. Halvdelen af sognets beboere tilhører frikirker og fremmede religioner (muslimer, sikkher og hinduer). Nu betragter Church of England sig som territorialkirke. Alle indbyggere i Handsworth har derfor principielt adgang til at bruge sognekirken. I praksis giver det sig udslag i, at menigheden består af flere nationaliteter, at gudstjenesten tit foregår på flere sprog, og at kirkens mødelokaler står åbne for sociale og folkelige arrangementer, der ikke nødvendigvis har kristent præg. Det drejer sig m.a.o. om et eksperiment med mange slags folkelighed og religiøsitet – helt anderledes end den traditionelle, engelske enhedskultur, man kan støde på i

Guildford

Her i Sydengland er det den velhavende middelklasse, som udgør størsteparten af menigheden; den kan bedst sammenlignes med en dansk valgmenighed, fordi man ikke holder sig til bopæls sognet, men af personligt-religiøse og sociale grunde har valgt at tilslutte sig det aktive kirkeliv i Holy Trinity & St. Mary's, et tyndtbefolket citysogn. Blandt menighedens fire præster var der en kvindelig deacon, som udtrykte sin store glæde ved sognearbejdet. Men samtidig

lagde hun ikke skjul på stor utålmodighed og frustration over ikke som kvinde at kunne virke som »rigtig« præst, dvs. ikke på egen hånd uddele nadveren.

Kvindelige præster

er da også meget mere end et praktisk spørgsmål i den anglikanske kirke. Det drejer sig om identiteten i en kirke, der mere end noget andet protestantisk kirkesamfund har understreget kontinuitet med oldkirken og forbindelsen til den romersk katolske og ortodokse kirke. Modstandere af kvindelige præster frygter derfor, at den nære økumeniske samhørighed mellem anglikanere, ortodokse og romersk katolske vil blive sat over styr, når Church of England begynder at ordinere kvinder til præster. Men i en ikke fjern fremtid vil det blive en realitet i så godt som alle anglikanske (episkopale) kirker uden for England. I den engelske kirkes synode er der nemlig flertal for kvindelige præster, blot ikke med den nødvendige 2/3 majoritet, som skal ændre kirkens tradition og selvforståelse. Her er den apostolske succession afgørende. Gennem biskopper og præster formidler kirken frelse på samme måde som i de ortodokse og romersk katolske kirker. Sat på spidsen betyder kvindelige præster derfor et alvorligt spørgsmål til, om det er rimeligt, at kirken i England som institution og menighed skal hente berettigelse i en organisation, tradition og historie,

Forårsprogrammet for *The Theosevia Centre of Christian Spirituality* viser de tre helgener St. Theosevia, St. Gregor og St. Makrina.

der er forskellig fra de fleste protestantiske kirker i Europa, som man har et meget tæt samarbejde med.

En ny historie?

På den baggrund har diskussionen om kvindelige præster på det sidste taget en ny vending. Dr. Paul

Avis, sognepræst i Stoke, Exeter, har slået til lyd for, at den apostolske successions betydning for nadveropfattelsen (kvinder kan kun uddele på forhånd indviet brød og vin) bør vige for et ændret kirkesyn, hvor menighedens brug af dåb og nadver – den faktiske lokale praksis – kommer til at åbne op for fordomsfrit samarbejde med alle kirkesamfund, der alle-

rede har og sætter pris på kvindelige præster. I en dansk, folkekirkelig sammenhæng lyder det måske som en selvfølgelighed. Men i anglikansk sammenhæng er det uhørt dristigt at opprioritere den lokale menigheds brug af dåb, nadver og præst på bekostning af biskop og kirkeinstitution. Om det – også i England – er vejen frem, vil tiden vise!

Billedforkyndelse – solsangen i Lillerød

Af sognepræst Kirsten Drigsdahl

Et længe næret ønske gik i opfyldelse for Lillerød menighedsråd, da vi kunne afsløre de færdige og indmurede mosaikker i det lille mødelokale i Lillerød sognegård. Væggen derinde har set sært nøgen ud, understreget af en arkitektur, der har skrå hældning med højt til loftet mod venstre. Billedhugger Alice Buchhave har løst opgaven med en komposition af i alt fem mosaikker, der illustrerer Solsangen af Frans af Assisi: Broder sol og Søster måne i hvert sit hjørne, der troner over Himlens fugle, Havets fisk og Jordens egern.

Arbejdet er udført i mange forskellige slags natursten, som kunstneren først har udhugget til regelmæssige stifter, og de fremtræder i forbavsende klare farver til de harmoniske figurer. Teknikken er meget gammel og lig de allerældste kristne billedfremstillinger, vi kender tilbage til 4. årh. Det virker umiddelbart selvfølgeligt at anvende naturens egne materialer netop til at illustrere skaberværket med, men det er meget få kunstnere, der behersker mosaikhåndværket og de, der ellers gør, anvender især de italienske

stifter af kunstmateriale, fortrinsvis glas.

Men tilbage til motivet. Kunst kan og skal mange ting. I vores århundrede – i moderne tid er det typisk nok splittetheden, illusionernes fald, altings forekommende meningsløshed og menneskets fremmedhed for sin omverden, som markant har afspejlet sig i kunsten. Og det er ofte spændende og tankevækkende ting, hvor kvaliteten ellers er i orden.

Men dermed er jo hverken hele

sandheden eller alt sagt om kunstens opgave: Kunst er tolkning og udtryk for virkeligheden, som den må forefindes, iagttagelse af menneskers verden på indre og ydre plan. Kunstneren samler sig selvfølgelig ikke alene om at formidle elendighed!

Alice Buchhave finder vi blandt de kunstnere, der – stædigt og vedholdende – holder fast på livet, som det er skabt til at være. Tilværelsen er netop også den pragt og skønhed, som vi ikke selv har frembragt, det vi er født ind i: naturens forekommende dejlighed. Her på mosaikkerne altså i samklang med solhymnen, Frans af Assisi skrev tilbage i 1225:

*Allerhøjeste, almægtige, gode Herre,
din er al ære, lov og pris
og al velsignelse,*

*dig alene, du højeste, tilkommer de,
og intet menneske er værdig at nævne
dig!*

*Lovet være du, Herre, med alle dine
skabninger, især herr BRODER
SOL,
som skaber dag, og du oplyser os ved
ham,*

*og han er skøn og strålende med stor
glans,
på dig, du højeste, er han et billed!*

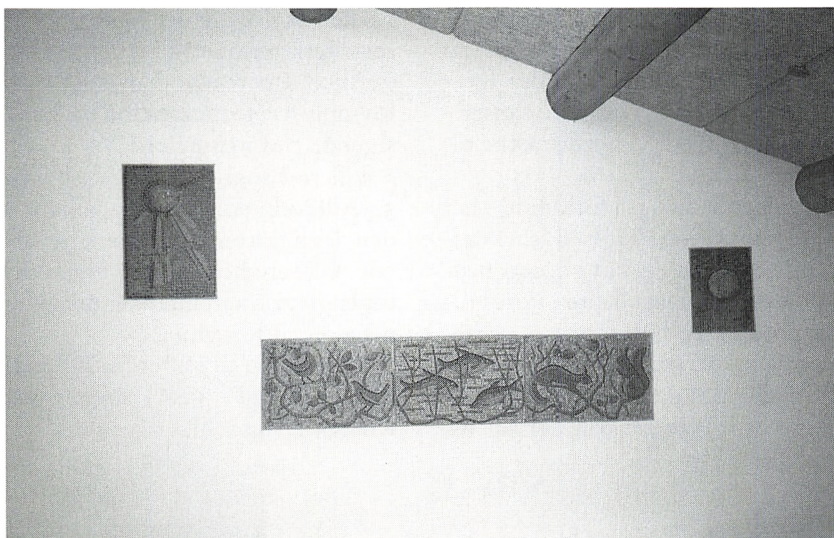
*Lovet være du, Herre, for SØSTER
MÅNE*

*og stjernerne,
på himlen har du skabt dem,
klare og kostelige og skønne.*

*Lovet være du, Herre, for BRODER
VIND*

*og for luften og skyerne
og godt vejr og al slags vejr,
hvorved du opholder alle dine skab-
ninger.*

Lovet være du, Herre, for SØSTER

Billedhuggeren Alice Buchhave: Den mod øst opadstigende væg gør det muligt at anbringe broder Sol hævet over moder Jords myldrende vrimmel. Denne har jeg prøvet at symbolisere i de tre mosaikker der hver især er en helhed og samtidig er forbundet ved det gennemgående grenværk af lilla Neksøsandsten. Baggrundens marmor veksler i gul/grå/blågrønt. De blågrønne sten slynger sig på fugle- og egermosaikkerne som fjernere grene, hvorimod de vandrette striber på fiskemosaikken skal give fornemmelsen af vand.

Til højre kun lidt hævet over jordelivet kommer søster Måne, der »er kun halvt at skue«.

VAND,
 hvilket er såre nyttigt
 og ydmyg og kostelig og kysk.
 Lovet være du, Herre, for BRODER
 ILD,
 ved hvem du oplyser natten,
 og han er skøn og liflig
 og kraftig og stærk.
 Lovet være du, for vor SØSTER,
 MODER JORD,
 som opholder os og bærer os

og frembringer alskens frugter
 og farvede blomster og græs.

Det er trodsig forkyndelse op
 imod vores hverdag, optaget som
 den er af alt, hvad der lige centre-
 rer sig om os selv. Solen skinner
 upåvirket og oplyser dagen, som
 månen giver skær om natten.
 Hvile fra bekymring for ozonla-
 get! Broder sol og Søster måne.

Der er vel en ømhed i Solsangens familiære tone; Vi kan vækkes af jordens planter og dyr, der lever udenom os og farver vore sanser – en nænsomhed, vi burde række tilbage?

Billeder kan også forkynde – her i mosaikkerne både livsbekræftende og opbyggeligt i ordets bedste forstand: Det skabte i vores tilværelse er en selvstændig værdi, der hører til, har ret! En stadig påmindelse om det, vi har fået at udfolde os i. Naturen var der før os,

og den skal være der også for vores efterkommere!

Alice Buchhave har stillet en lovsang frit for os, tidløs og mere sigende end mange ord.

Lillerød sognegård, Kirkehaven 5, Allerød, er åben for enhver i den daglige kontortid eller efter aftale. Gå selv hen og se – ingen fotogengivelse kan måle sig med stenedes egen fortælling.

Med hilsen til stiftet fra Lillerød menighedsråd ved sognepræst Kirsten Drigsdahl.

Historien bag Egedal Kirke i Kokkedal

Af fhv. menighedsrådsformand Karen Marcher

Historien om tilblivelsen af Egedal Kirke går helt tilbage til 1977. Da menighedsrådet, der blev valgt i 1977, skulle konstituere sig, blev der nedsat et udvalg til »Fysisk planlægning af Karlebo sogn.« På det tidspunkt var Karlebo et sogn i rivende udvikling, med meget byggeri i gang, både i Nivå og i Kokkedal. Der var allerede to kirker i sognet, den gamle Karlebo Kirke fra sidste halvdel af 1100-tallet og Nivå Kirke, som er bygget i 1910.

Det nedsatte udvalg skulle betragte sognet som helhed og finde ud af, hvor der i fremtiden ville blive brug for flere kirkelige faciliteter, sognegård, kirke etc.

Konklusionen blev, at i løbet af få år ville, ifølge udbygningsplanen, næsten halvdelen af sognets befolkning, ca. 10.000 mennesker, bo i Kokkedal, og netop her var ingen kirke, så der måtte sættes gang i en kirkesag.

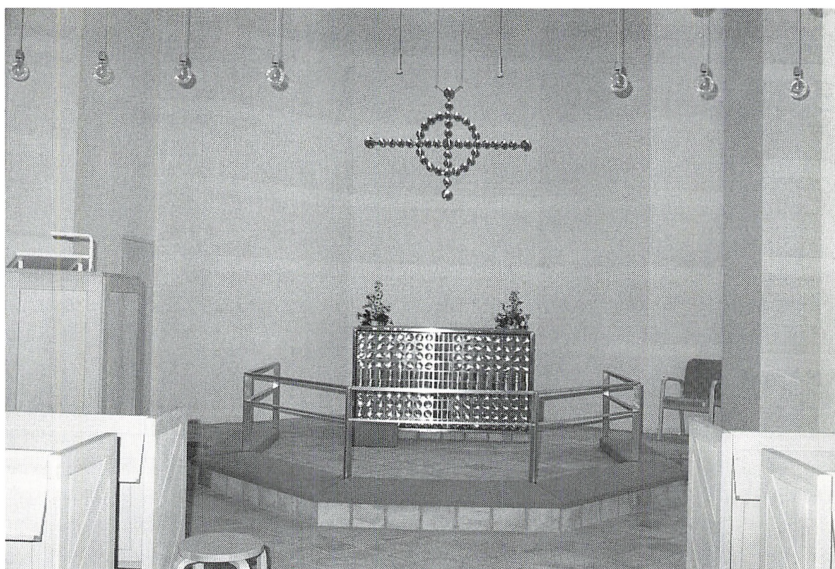
I maj 1980 sendes en anmodning til byrådet om at finde en passende grund til en kirke. Denne anmodning kommer der afslag på. Menighedsrådet gør indsigelse mod denne afgørelse og byrådet må erkende, at de er pligtige til at reser-

vere en grund til kirke i deres byplanlægning, når menighedsrådet ønsker det.

I september 1982 køber menighedsrådet en grund af kommunen, og købet godkendes af ministeriet.

Inden vi kom så langt, var der husstandsomdelt en folder om det påtænkte kirkebyggeri for at gøre befolkningen interesseret i det. Det var meget lidt respons, der kom på denne henvendelse, men menighedsrådet arbejdede videre med sagen. Vi tog rundt og så på nyere kirkebyggeri, først og fremmest i vores eget stift, hvor der jo er nok at se på af nye kirker, men der var også en weekendtur til Jylland, hvor vi så flere spændende kirker. Derefter tog vi kontakt til arkitektfirmaet Fogh og Følner og bad dem om at tegne et idéoplæg. Alle menighedsrådsmedlemmerne fik udleveret et spørgeskema, hvor vi ud fra det, vi havde set, tilkendegav, hvorledes kirkerummet, inventaret osv. skulle være. Disse svar blev sammenfattet i en konklusion, som blev givet til Fogh og Følner, der brugte det som grundlag for udarbejdelsen af deres idéoplæg.

Ideoplægget blev forelagt me-

nighedsrådet i september 1984. Det var på det tidspunkt beregnet til at koste 24 mill. kr. excl. moms. Da der i efteråret var valg til menighedsrådet, kom der 8 nye medlemmer ind ud af 15, så det var mange nye mennesker, der nu skulle tage stilling til projektet. Mange mente, det var for dyrt, samt at vi slet ikke ville få råd til at betale renter og afdrag på et lån af den størrelse, vi skulle få brug for. Nogle få mente endda, at projektet helt skulle stoppes.

Resultatet blev, at menighedsrådet i maj 1985 gav Fogh og Følner til opgave at tegne et mindre projekt, men udfra de samme principper som idéoplægget. Herudover blev der gjort opmærksom på, at der skulle være mulighed for, at

det kunne bygges i to etaper. Her lagde menighedsrådet megen vægt på, at det var kirken, som skulle bygges først, så kunne mødelokaler m.m. komme senere.

I januar 1986 forelagde Fogh og Følner det reviderede forslag for menighedsrådet, som stort set var tilfreds med oplægget, men der var naturligvis forskellige ting, der skulle ændres.

Byggeudvalget og arkitekterne arbejdede nu sammen om at nå det helt tilfredsstillende resultat frem til oktober 1986, hvor det blev forelagt og vedtaget i menighedsrådet. Herefter kunne arkitekterne gå i gang med at udarbejde lokalplanforslag og detailprojektering.

I august forelå forslaget til lokalplanen. Den var fremlagt for

offentligheden i perioden november 1987 til januar 1988, hvor der kun kom et par enkelte indsigelser.

I december fik vi ministeriets godkendelse af projektet, og i januar 1988 fik vi tilsagn fra banken, hvor de henlagte midler stod, om at kunne låne det resterende beløb.

I foråret 1988 fik vi en tidsplan fra arkitekterne. De regnede med at udbyde arbejdet i licitation i september 1988, byggestart marts 1989 og indvielse i december 1989.

Så langt var alt gået godt, men pludselig var der en gruppe mennesker, der begyndte at interessere sig for projektet i negativ retning.

Der havde gennem hele forløbet været skrevet om det i kirkebladet og af og til i de lokale aviser, ligesom der til hvert menighedsrådsvalg i disse år naturligvis var blevet orienteret om det største projekt, menighedsrådet arbejdede med, men der var ikke mange reaktioner, hverken positive eller negative. Men nu hvor det så ud til at blive en realitet, kom der mennesker frem, der ville forsøge at stoppe det. Der var valgt det efterår, så de stillede op og kom ind. Inden vi nåede valget, havde der dog været licitation, så alle håndværkertilbuddene var hjemme.

»Skema 2« var allerede i september 1988 sendt til ministeriet til endelig godkendelse af igangsætningen.

Sølvsmed Bent Exner havde fået bestilling på altersølv. Der var indbudt kunstnere til at komme

med forslag til alter, døbefont og evt. anden udsmykning.

Alt var parat, alligevel tøvede ministeren med den endelige godkendelse, han ville høre det nye menighedsråd først.

Det krævede to lange møder og adskillige afstemninger i det nye menighedsråd, før vi kunne meddele ministeren, at der stadigvæk var flertal for byggeriet.

Da håndværkerne kom i gang, gik det hurtigt, ca. 15 måneder var byggetiden. Der blev bygget både kirke og sognegårdsfløj inden for det beløb, der var til rådighed, ca. 20 mill.

Bent Exner har lavet alter og døbefont. Hørsholm Marineforening har foræret kirken et skib og orgelet er lånt fra Nivå Kirke, hvor det stod uden at blive brugt, fordi kirken havde fået et større nogle år forinden.

Egedal Kirke blev indviet pinsedag 1990 ved en meget højtidelig og festlig gudstjeneste, hvor der var mødt mange flere op, end kirken kunne rumme, det var en festdag for sognet.

Kirken fik tildelt årets murerværkspris 1990. Med prisen fulgte en pengegave, som blev brugt til to bænke i atriumgården.

Nu har kirken stået der et år, folk, der bor omkring den, bliver mere og mere glade for den. Mødelokalene bliver meget brugt, der er liv i huset. Det var det hus, befolkningen i Kokkedal savnede, de vidste blot ikke, de havde savnet det, før det stod der.

Nyt fra stiftets undervisningsudvalg

Ved domprovst Per Rysgaard Jensen

Tankerne om et udvalg for det folkekirkelige oplysningsarbejde i stiftet tog form for 10 år siden, da biskoppen og provsterne på landemodet 1981 traf principiel beslutning om nedsættelse af et undervisningsudvalg i Helsingør stift og på et efterfølgende provstemøde godkendte udvalgets kommissorium og organisation med reference til landemodet.

Udvalget fik til opgave at formidle informationer, erfaringer og overvejelser til inspiration og støtte for den kirkelige undervisning i stiftets sogne.

Dette sker bl.a. ved den årlige stiftskursusdag, som har haft emner som »Barnet i kirken«, »Barnets omverden«, »Barnets forældre«, »Nyreligiøsitet – en udfordring«, »Skole-Hjem-Kirke«, »Bibelen i brug«, »Perspektiv og Pejling«, »Kristendom på programmet – kirkens mulighed i folkeoplysningen«.

Disse stiftskursusdage har gennem årene søgt at pege på de problemer, som man vanskeligt kan komme udenom i sognets folkekirkelige arbejde, hvilke arbejdsformer og målgrupper man end vælger sig. Stiftets sogne er forskellige fra Københavns forstæder

til købstæder, nye satellitbyer og landsogne. Og det drejer sig ikke blot om forskelle på patriciervillaer og betonslum eller forskelle i velstand og sociale problemer, det drejer sig også om forskelle fra traditioner og arv fra vækkelserne i forrige århundrede med missions- og forsamlingshuse, søndagsskoler og frivilligt kirkeligt arbejde til traditionsløse udflyttersogne uden kirkelig fortid, sogne med frodige og talrige græsrodsaktiviteter til forskel fra sogne med få lokale initiativer. Det kirkelige oplysningsarbejde må tage form efter de lokale forhold. Nogle er mere til foredrag end til kulturcafeer og andre steder går man hellere i studiekreds end i bibelkreds. Ressourcerne er også forskellige og arbejdsformer kan være et spørgsmål om lokaler og medarbejdere.

Derfor kan stiftskursusdagene heller ikke give den enkelte deltager et færdigt program og brugsanvisning til samme med hjem. Men stiftskursusdagen kan formulere de fælles problemer og udfordre os til at tage dem op derhjemme på vores måde.

Foruden stiftskursusdagen har undervisningsudvalget også hvert år arrangeret mini-kurser med til-

bud om religionspædagogisk hjælp og materialer til bestemte arbejdsformer – navnlig børneklubber, familiegudstjenester og aftener for dåbsforældre.

Udvalget er blevet en naturlig del af fællesskabet i Helsingør stift og har gennem årene kunnet glæde os over interesse og deltagelse af præster og menighedsrådsmedlemmer og medarbejdere fra hele stiftet og har deri set berettigelsen af sin eksistens og sit arbejde.

Kirken på tryk

I september 1990 blev der i samarbejde med Danmarks Kirkelige Mediecenter afholdt et tre-lørdages kursus om brug af de trykte medier. Kurset havde til huse på Frederiksborg Amts Avis, Hillerød.

De fleste sogne har et kirkeblad, og lokale aviser forsynes med artikler og omtale og annoncer om, hvad der foregår i kirken og sognegården. Også kirkeblade skal have lokalkolorit og svare til sognet både i form og indhold. Men der gælder alligevel nogle fælles krav, når man fra kirken vil gøre brug af trykte medier og henvende sig til sognebørnene i kirkens anliggende. Kirkebladene kan blive bedre, og vi bruger jo megen tid og mange penge på dem.

Men også de elektroniske medier holder deres indtog i sognene som lokalradio og lokaltv. Enkelte sogne i stiftet har allerede engageret sig med folkekirkelige udsendelser i disse medier. Det hører til

undervisningsudvalgets kommende opgaver at formidle erfaringer, inspiration og dygtiggørelse også på disse områder f.eks. i samarbejde med amternes skolecentre, som har både teknik og ekspertise til rådighed, når det gælder radio og TV.

Skole og kirke i lokalsamfundet
Stiftskursusdagen 20. april 1991 blev holdt i Ungdomsbyen på Statens Pædagogiske Forsøgscenter i Rødovre. Allerede stedet opfyldte

**SAMFUND
SKOLE
KIRKE**

Indbydelse til
STIFTSKURSUS
lørdag 20. april 1991
i
UNGDOMSBYEN
Rødovre

HELISINGØR STIFTS UNDERVISNINGSUDBVALG
i samarbejde med
STATENS PÆDAGOGISKE FORSØGSCENTER

et af undervisningsudvalgets formål. Det folkekirkelige oplysningsarbejde kan stå i fare for at isolere sig i sine egne rum og kredse. I Ungdomsbyen findes en lille kirke, fordi det pædagogiske forsøgscenter naturligvis også beskæftiger sig med folkeskolens undervisning i kristendomskundskab. Folkekirken har brug for Præstehøjskole og eget religionspædagogisk institut, men folkekirken har lige så meget brug for at lære af folkeskolens pædagogiske viden og erfaring. Og i Helsingør stift ligger det pædagogiske forsøgscenter, og vi er velkomne.

Ungdomsbyen har de senere år bl.a. beskæftiget sig med et projekt til samarbejde mellem skole og kirke i lokalsamfundet. I mange sogne ud over landet har der været arrangeret kurser for lærere og præster, som har udmøntet sig i konkrete undervisningsforløb, hvor lærere og elever har brugt deres egen kirke og deres eget sogns kirkelig i undervisningen. Og det har handlet om meget mere end blot at gå hen og se på kirken.

Brede kredse i folkeskolen føler sig i dag ladt i stikken af det øvrige samfund, som i tide og utide taler om de menneskelige og folkelige værdier, som ikke må gå tabt, og som man forventer vore børn møder i deres oplæring og opdragelse i skolen. Men når undervisningsministeren nedsætter et udvalg, som skal prøve at formulere »Pejling og Perspektiv« om almene

værdier og grundlæggende kundskaber, så bliver resultatet et værdiernes supermarked med sit slogan: Vælg selv! Rapporten fra Perspektiv-udvalget afspejler det danske samfunds sækulariserede og pluralistiske værdi-neutralitet. Men skal man undervise og opdrage børn, kan man ikke lade »den ene mening være lige så god som den anden – for det er den ikke«, som prof. Mogens Nielsen, Danmarks Lærerhøjskole, udtrykte det i sit foredrag på stiftskursusdagen.

Derfor har lærere og elever brug for at gå ud i lokalsamfundet og møde den danske kristendom, som har fortællinger og ritualer og symboler til en helhedstolkning af menneskelivet fra vugge til grav. Det drejer sig i dag ikke så meget om årstal eller romersk/gotisk arkitektur på kirkebygningerne, men om de værdier og normer, som kommer til udtryk i gudstjenesten og i dåbens og vielsens og begravelsens ritualer og symbolik. Og det drejer sig om det kristne menneskes holdninger i hverdagen.

Der er ikke tale om indoktrinering, men om undervisning, som konfronterer børnene med en tradition og et helhedssyn, de kan forholde sig til – også i kritik og oprør, og som rejser spørgsmål ingen kommer udenom at tage stilling til i det personlige og sociale og globale liv. Efter de politiske ideologiers sammenbrud står kristendommen snart alene tilbage

med en traditions værdier midt i værdinihilisme og misbrugt individualisme.

Stiftskursusdagen har allerede med hjælp fra Ungdomsbyens Kirkeprojekt resulteret i konkrete projekter for lokalt samarbejde mellem skole og kirke i flere af stiftets sogne, og efterårets program vil byde på opfølgning af projektet. Dette samarbejde mellem skole og kirke skal ikke træde i stedet for den forberedende konfirmationsforberedelse, som de

sidste år er blevet igangsat i mange sogne. Men tænk, om der blev kræfter og ressourcer til begge dele!

Efter 10 ÅR med undervisningsudvalget tillader jeg mig nu at trække mig tilbage. Provst Lis Rechendorff har overtaget formandskabet og relationen til stiftets landemode. Øvrige medlemmer af udvalget er: Niels Andersson, leder Statens Pædagogiske Forsøgscenter, Bodil Duhn, cand.pæd. og sognepræsterne Palle Højland og Ingrid Schrøder-Hansen.

Stiftsudvalget for mellemkirkeligt arbejde

Af generalsekretær Birthe Willumsen

I det »mellemkirkelige udvalg« har vi nu haft vort andet hele arbejdsår. Vi har holdt møder temmelig ofte – i erkendelse af, at et nyt arbejdsområde skal opdyrkes, og vi har haft glæde af det. Udvalgets medlemmer er engagerede i opgaven, og vi er praktisk talt fuldtallige på møderne i bispegården. Vi har efterhånden lært hinanden godt at kende og har fundet en fin arbejdsrytme, hvad angår forhandlinger og opgaver ude omkring.

En årlig stiftsdag håber vi med tiden bliver en fast tradition, som der vil være interesse omkring. Vi havde den første af slagsen en søndag i november 1990. Vi startede med højmesse i Skovlunde kirke, hvor vores gæst, lederen af brødrekirken i Tjekkoslovakiet, moderator Pavel Smetana bragte en hilsen og deltog i nadvertjenesten sammen med sognepræsten. Efter denne fine oplevelse spiste vi sammen og havde en fin eftermiddag med foredrag og samtale. Den 17. november i år – også en søndag – holder vi et lignende arrangement i Hillerød, og her har vi også en gæst fra en kirke i et andet land,

antagelig fra Namibia, Sydafrikas naboland, som netop er blevet selvstændigt.

Når kursusdagen holdes om søndagen, skyldes det i første række, at der fredag-lørdag samme weekend holdes et stort møde på Nyborg Strand arrangeret af Det Mellemkirkelige Råd, Økumenisk Fællesråd, Dansk Missionsråd og Folkekirkens Nødhjælp. Her inviteres ofte udenlandske gæster, og vi kan »låne« en af dem, når vi holder stiftsdag dagen efter mødet. Vi tror, det vil være inspirerende for folk fra Helsingør stift at møde et kirke-menneske fra et andet land og derved få information og inspiration. Samtidig oplevede vi sidste år, at det er godt at holde søndag sammen og få gudstjenesten med. Vi håber at blive mange den 17. november.

Vi har i det forløbne år i samarbejde med nogle sogne indbudt til kirkevandringer. Det har vist sig, at sådanne arrangementer bedst holdes i maj-august perioden. Et besøg en aftenstund i maj i Birkerød kapel, i den katolske kirke i Herlev og i den baptistiske Korskirke var en god og hyggelig op-

levelse, som gav indblik i forskelligartet ritus og sang, og dertil kontakt mellem folk, der ellers ikke går i kirke sammen. Vi tror, at sådanne små arrangementer vil skabe øget indsigt og dermed øget forståelse for de forskellige konfessioners fælles grundlag trods forskelligt traditions- og lærestof.

I foråret afholdt vi sammen med Rødovre menighed en work-shop om, hvordan man får kontakt med venskabsmenigheder i andre lande. Lembo Neezat fra Estlands lutherske kirkes styrelse var gæstetaler. Sognet har erfaring med dette og med rejsevirkosomhed, og det har fået udvalget til at satse på en fælles rejse fra stiftet til Lutherstederne i Øst-Tyskland med sognets folk som rejseledere. Der kommer nærmere om dette, når planlægningen er nået lidt længere.

Midt i sommerferien 1991 ud-

sendtes en liste over emner til foredrag om mellemkirkelige og økumeniske emner. Vi er glade for, at 10 dygtige mennesker har stillet sig til rådighed, og vi håber, man rundt i stiftet vil bruge dette tilbud.

Via Det Mellemkirkelige Råd er vi i kontakt dels med andre stifter og dels med mellemkirkelige organer ude i verden. Flere indbydelser til arrangementer i andre lande er formidlet via stiftsudvalget, og vi er naturligvis glade for den inspiration, vi får ad disse kanaler.

Vi siger tak til de mange menighedsråd, der har sendt bidrag til udvalgets arbejde. Tak for denne venlige gestus og for øvrig interesse fra mange sider. Vi håber at få mulighed og evner til at udvikle vores opgave yderligere i det kommende år.

At lære er at se på en ny måde

Af sognepræst Henrik Jul Petersen

Der findes stiftsudvalg i alle Danmarks stifter. Et stiftsudvalg arbejder for at fremme kendskabet til ydre mission i menighederne og skabe større forståelse for, at vi som kristne har et ansvar for, at Jesu ord: »Gå derfor hen og gør alle folkeslag til mine disciple, idet ...« bliver taget alvorligt og efterlevet. Stiftsudvalget i Helsingør stift blev nedsat i 1975 og har forsøgt at være forbindelsesled mellem missionsselskaberne og folkekirkens menigheder i stiftet. Det er vigtigt at indse, at kirke og mission er nøje forbundne og er afhængige af hinanden. Uden kirke, ingen mission og omvendt. Stiftsudvalget består af repræsentanter for missionsselskaberne og distriktforeningerne af menighedsråd.

Udvalgets synlige arbejde udmøntes i det årlige stiftsstævne om efteråret i Præstevang Kirke, Hillerød. Mottoet for stævnet i 1990 var *Radio-litteratur-personlig kontakt*, hvor pastor, missionær Ernst Højvig talte om »Hvordan nå et nomadefolk« og forfatteren Kirsten Holst fortalte om sit besøg i Nigeria, da hun arbejdede på sin bog »Det skal nok gå, Solomon«. Hun var blevet opfordret af FDF/

FPF til at skrive en roman i forbindelse med missionsprojektet Abuja i Nigeria.

Den 27. oktober 1991 er mottoet for stævnet *Ind i Bibelen – ud med Bibelen. – Mission i en nøddeskal*, hvor dr. teol. H. C. Axel Torm vil tale om »De messianske jøders betydning for vor bibelforståelse« og informationssekretær Annelise Thomsen om betydningen af bibelspredning i missionsarbejdet i Den nære Orient og Den sydrussiske Kirke.

I mange stifter er der også oprettet provstikomiteer, som prøver at samle menighederne i deres respektive provstier om specielle projekter. I flere stifter er der mange provstikomiteer. I Helsingør er det i øjeblikket kun Hillerød provsti, som har oprettet en komité. Her har man i det første år indsamlet kr. 30.000 til bibelskolen i Nkwenda i Tanzania. Næste projekt, som man allerede er startet på, skal under mottoet »At lære er at se på en ny måde« støtte fattige evangelister i Bangladesh.

Stiftsudvalget opfordrer alle menighedsrådsmedlemmer, præster og andre, som har den mindste smule interesse og sans for, at kirke og mission hører sammen, at

gå i gang med at få oprettet en provstikomité, der hvor de bor.

At høre budskabet om Jesus Kristus, som døde og opstod for mennesker vil uvægerligt få os til at løfte blikket mod den store verden. Og gør vi det, vil andre menneskers møde med det kristne

budskab inspirere os til at se vor egen måde at være kristen på, på en ny måde. Kirke og mission, ja, kirke og ydre mission hører sammen. Ordene »kirke« og »Mission« giver egentlig slet ikke mening, hvis de adskilles.

Helsingør Stifts Landemodeakt 1991

- I Ekstrakt af landemodefórhándlingerne 1991
- II Love, bekendtgórelser, cirkulærer og cirkulærskrivelser udgået fra Kirkeministeriet i perioden september 1990-september 1991.
- III Sjællands kapitelstakster for 1990.
- IV Til- og afgang i stiftets gejstlighed siden november 1990.
- V Ordinationer siden november 1990
- VI Kurser for præster m.fl. i 1991
- VII Regnskab for Helsingør stiftsfond for 1990
- VIII Regnskab for året 1990 for »Fonden af frivillige bidrag til trængende præsteenker m.fl.« samt »Fiscus« og »Nascous Legat«.
- IX Bispekontorets, stiftsøvrighedens, stiftskassererkontorets og stiftsfondens adresser m.v.
- X De kgl. bygningsinspektører, bygningskonsulenter m.fl.
- XI Stiftets provster.

I

Ekstrakt af landemodefórhánderne

Referat af
Helsingør stifts landemodefórhánder
lórdag den 5. oktober 1991 kl. 9.00
i Domkirken (Oksernes kapel)

I forhánderne deltog biskoppen, stiftamtmanden, samtlige provster, stiftskontorchefen, stiftskassereren og stiftsfuldmágtigen. Forhánderne blev fórt i henhold til den udsendte dagsorden.

A. Meddelelser.

1. Love, bekendtgórelser, cirkulærer m.v. fra Kirkeministeriet i det siden sidste landemode forløbne ár.

Den udsendte fortegnelse blev taget til efterretning.

2. Kurser.

- a. Stiftskursus på Frederiksborg Hójskole i Hillerød 21.-22. maj 1991. Deltagerantal 83.

Udgift for stiftsfonden: 56.934 kr.

Foredragsholdere: Ole Jensen, Jes Asmussen, Erik Norman Svendsen, E. Thestrup-Pedersen, Bent Fl. Nielsen og Mette Madsen.

- b. Kursus i Bistrup i februar 1991.

Deltagerantal 60.

Udgift for stiftsfonden: 3.000-4.000 kr.

Emne: Dialogen fortsat mellem teologien og psykologien – med særligt henblik på sjælesorgen.

Foredragsholdere: Ebbe Linnemann, Troels Nórager, Kjeld Holm og Pia Skogemann.

Redegórelsen taget til efterretning.

3. Kirken i Sommerlandet.

En folder om gudstjenester og arrangementer trykkes hvert ár. Menighedsrádene bestiller et antal eksemplarer til brug for turisterne.

Udvalget, der står bag udgivelsen, er domprovsten samt præsterne Birgit Hasselager og Mogens Parning. Redaktionen lægger vægt på at

dække de områder, som er turistmål, dvs. strandområderne samt bykirker med turistbesøg.

Redegørelsen blev taget til efterretning.

4. *Stiftsudvalg, nedsat af landemodet.*

a. *Udvalget vedrørende kirkenes undervisning.*

Formandsskifte er sket, idet domprovsten i maj 1991 som formand er blevet afløst af provst Lis Rechendorff, Kgs. Lyngby provsti.

Udvalgets regnskab for 1990 samt regnskabsrapport pr. 31. maj 1991 blev fremlagt og fundet i god orden.

Udvalgets medlemmer er nu: Niels Andersen, Bodil Duhn, Palle Højland, Lis Rechendorff og Ingrid Schrøder-Hansen.

Efterårets arrangementer har fundet/finder sted 30. september, 29. oktober og 20. november.

Redegørelsen taget til efterretning.

b. *Udvalget vedrørende Ydre Mission.*

Udvalget ledes af sognepræst Henrik Jul Petersen og afholder et årligt møde.

Redegørelsen taget til efterretning.

c. *Udvalget vedrørende Bibelselskabet.*

Provst K. E. Wienberg valgt til stiftets repræsentant i såvel stiftsudvalg som Bibelselskabets repræsentantskab.

Enighed om, at den nye repræsentant i det kommende år vil undersøge, om det er rimeligt at opretholde udvalget.

5. *Redegørelse fra stiftskassereren.*

Stiftskassereren gennemgik den udsendte oversigt.

Til rådighed for udlån vil være ca. 29 mill. pr. 1/10 1991.

Landemodet fortsat enig om, at domkirkens restaurering bør oprioriteres. Forskellige muligheder for at støtte det lokale ligningsområde blev drøftet. Det vil blive undersøgt, om der er mulighed for at yde økonomisk støtte via samarbejdsloven eller over stiftsfonden.

Sagen om lån til Københavns stift drøftet (tillige som præcedensskabende for et domkirkelån).

6. *Kirkeministeriets skrivelse vedrørende tidspunktet for landemodet.*

Kirkeministeriet bør anmodes om en ændring af den kgl. anordning, som fastsætter dagen for landemodet.

B. Aflæggelse af regnskaber.

1. Regnskab for »Fonden af frivillige bidrag til trængende præsteenker m.fl.«, »Fiscus ecclesiasticus« samt »Nascous Legat« for året 1990.
2. Regnskab for sognepræst Jacobsens legater for 1990/91.
3. Regnskab for amtsprovst Hammonds legat for 1990/91.
4. Regnskab for Helsingør stiftsfond for året 1990.
De under 1-4 nævnte regnskaber blev fremlagt i revideret stand og taget til efterretning.

C. Forhandling.

1. Stiftsbogen.

Stiftsbogen vil udkomme til Advent.

Trykkes hos Poul Kristensen i Herning.

Stiftsbogen vil indeholde bidrag fra biskoppen, biskop Olav Lindegaard, domprovsten, professor Johannes Sløk, sognepræsterne Carl Rosenberg, Vagn Frikke-Schmidt, Niels Tjalve, Jan Ulrik Dyrkjøb, Kirsten Drigsdahl og Henrik Jul Petersen. Endvidere af Hans Fuglsang, Karen Weis-Pedersen, Karen Marcher og Birthe Willumsen.

2. Ansøgning om tilskud fra »Fonden af frivillige bidrag til trængende præsteenker m.fl.«
Der er indkommet to ansøgninger, som kunne anbefales.
Landemodet vedtog at yde til hver ansøger et så stort beløb som muligt, når der blev taget hensyn til at kapitalen skal holdes intakt.
3. Eventuelle emner til førstkommende provstemøde.
Følgende forslag fremkom:
 1. Gudstjenesteteksterne.
 2. Dåbstilladelse.
 3. Kommende orlovsadgang for præster.
 4. Procedure i forbindelse med prøveprædiken specielt med henblik på tavshedspligten.
 5. Flere præsteindstillinger via samarbejdsloven.
 6. Udvalg under provstekollegiet.
 7. EDB i provstiudvalgsadministration.
 8. Kunst og arkitektur – i relation til decentraliseringen.
 9. Stiftsfondens finansiering af provstikonventer.
4. Valg af næste års prædikant ved landemodegudstjenesten.
Provsten for Frederiksværk provsti valgt.
Suppleant er provsten for Hillerød provsti.

5. Eventuelt.
Ingen bemærkninger.

Landemodefórhándlingerne sluttede kl. 10.40.

Det udvidede landemode begyndte med landemodegudstjeneste kl. 11 med provst Knud Andersen som prædikant.

Efter gudstjenesten var der fællesspisning i Helsingør-Hallen, hvor biskoppen aflagde beretning.

Biskop Helge Skov holdt foredrag om KIRKE OG FOLK.

Domprovsten afsluttede mødet kl. 16.00.

II

Love, bekendtgørelser, cirkulærer m.v. fra Kirkeministeriet i perioden september 1990 til september 1991

Cirkulære af 17. september 1990 om regulering af time- og dagpenge m.v. (Finansministeriet).

Cirkulære af 17. september 1991 om supplerende flyttestedsgodtgørelse. (Finansministeriet).

Cirkulære af 28. september 1990 om medregning af delvist sygefravær ved optælling af 120 sygedage ifølge funktionærlovens §5, stk. 2. (Finansministeriet).

Cirkulære af 2. november 1990 om ændring af cirkulære om tjenestebolig for folkekirkens præster.

Vejledning af 14. november 1990 om bidragsatser for 1991 til Arbejds-markedsuddannelsesfonden (AUD).

Skrivelse af 14. december 1990 om forhøjelse af fastsatte maksimumsbeløb til menighedsråd.

Cirkulære af 20. december 1990 om ændring af cirkulære om sekretærhjælp for præster.

Cirkulæreskrivelse af 27. december 1990 om arbejdet med registrering af gravminder.

Skrivelse af 11. januar 1991 om ændring af fastsatte satser for godtgørelse for benyttelse af eget befórhåndlingsmiddel på tjenesterejser.

Kirkeministeriets skrivelse af 28. januar 1991 om benyttelse af statens centrale indkøbsordninger.

Cirkulære af 4. februar 1991 om tjenesteboligbidrag (Finansministeriet).

Cirkulære af 5. februar 1991 om lejeboligbidrag (Finansministeriet).

Cirkulære af 28. februar 1991 om folkekirkens budgetter for 1992.

Cirkulæreskrivelse af 6. marts 1991 om jordfæstelse af aske uden brug af urne m.v.

Stiftsøvrighedens skrivelse af 21. marts 1991 angående pristalsregulering pr. 1. april 1991 af kirkegårdstaksterne.

Cirkulære af 26. marts 1991 om regulering af time- og dagpenge m.v. (Finansministeriet).

Cirkulære af 26. marts 1991 om fradrag i tjenestemænds løn for naturalydelse (Finansministeriet).

Skrivelse af 18. april 1991 om folkekirkens budgetter for 1992.

Skrivelse af 18. april 1991 om fastsættelse af landskirkeskatten for 1992.

Cirkulæreskrivelse af 10. juni 1991 om skibsmodeller i folkekirkens kirker.

Cirkulæreskrivelse af 24. juni 1991 om pensionsordning for tjenestemandslignende ansatte i folkekirken under statstjenestemændenes centralorganisation II (CO II).

Cirkulære af 24. juni 1991 om lønning af vikarer ved kirker og kirkegårde pr. 1. april 1991.

Cirkulære af 24. juni 1991 om regulering af kirkefunktionærernes lønninger m.v. pr. 1. april 1991.

Rettelsesblade af 17. juli 1991 til kirkeministeriets cirkulære af 24. juni 1991 om regulering af kirkefunktionærers lønninger m.v. pr. 1. april 1991.

Meddelelser af 7. august 1991 om størrelsen af diæter m.v. til medlemmer af menighedsråd, provstiudvalg og stiftsudvalg samt størrelsen af vederlag m.v. til bygningskyndige deltagere i synsforretninger over kirker og præstegårde.

Anordning af 15. august 1991 om folkekirkens kirkemusikskoler.

Stiftsøvrighedens skrivelse af 3. september 1991 angående pristalsregulering pr. 1. oktober 1991 af kirkegårdstaksterne.

III

Sjællands stifts kapitelstakster

Kapitelstaksten er for 1990 beregnet til 130,36 kr. pr. 100 kg byg.

IV

Til- og afgang i stiftets gejstlighed siden 1. november 1990

Nye provster:

Sognepræst i Nærum pastorat *Lis Rechendorff* er udnævnt til provst for Kgs. Lyngby provsti fra den 1. maj 1991.

Sognepræst i Værløse pastorat *Merete Hansen* er udnævnt til provst for Ballerup-Værløse provsti fra den 1. september 1991.

Sognepræster tilflyttet stiftet:

Cand.teol. *Hans-Henrik Ross* er ansat som sognepræst i Humlebæk pastorat fra den 1. januar 1991.

Hjælpepræst i Kirke Hvalsø-Særløse pastorat *Merete Søndergaard Sølling* er ansat som sognepræst i Søborggård pastorat fra den 1. januar 1991.

Cand.teol. *Roar Lavik* er ansat som sognepræst i Mårum pastorat fra den 1. februar 1991.

Sognepræst i Kirke Hvalsø-Særløse pastorat, *Klaus Rosenberg-Larsen* er ansat som sognepræst i Vedbæk pastorat fra den 1. marts 1991.

Cand.teol. *Berit Sass Berntsen* er ansat som sognepræst i Gerlev-Dråby pastorat fra den 1. juni 1991.

Cand.teol. *Thyge Enevoldsen* er ansat som sognepræst i Præstevang pastorat fra den 1. juni 1991.

Sognepræst i Davids Kirke i København *Thorkild Grosbøll* er ansat som sognepræst i Tårnbæk pastorat fra den 1. juni 1991.

Sognepræst i Tiset pastorat i Århus stift *Julie Annemette Nissen* er ansat som sognepræst i Tikøb-Gurre pastorat fra den 1. juni 1991.

Sognepræst i Ringgive pastorat i Ribe stift *Karen Nielsen* er ansat som sognepræst i Pederstrup pastorat fra den 1. september 1991.

Pastor *Jakob Rønnow Larsen* er ansat som sognepræst i Vangede fra den 1. november 1991.

Sognepræst i Tirstrup-Fuglslev pastorat i Århus stift *Jens Kristian Noe* er ansat som sognepræst i Gilleleje pastorat fra den 1. december 1991.

Hjælpepræster tilflyttet stiftet:

Cand.teol. *Anita Rohwer* er ansat som hjælpepræst i Oppe Sundby-Snostrup pastorat fra den 1. maj 1991.

Pastor *Jørgen Ingberg Henriksen* er ansat som hjælpepræst i Skt. Mariæ pastorat fra den 1. juni 1991.

Præster forflyttet inden for stiftet:

Hjælpepræst i Birkerød pastorat *Jan Ulrik Kriegbaum Dyrkjøb* er ansat som sognepræst/kb i Værløse pastorat fra den 1. september 1991.

Sognepræst i Vangede pastorat *Niels Rostrup Tjalve* er ansat som sognepræst /kb i samme pastorat fra den 1. november 1991.

Fungerende præster:

Cand.teol. *Pia Christiansen* er ansat som fungerende sognepræst i Høje-Tåstrup pastorat fra den 15. november 1990 til den 3. april 1991 samt i Rødovre pastorat fra den 21. juli til den 28. september 1991.

Cand.teol. *Eva Agnethe Pedersen* er ansat som fungerende sognepræst i Glostrup pastorat fra den 1. februar 1991 til 12. august 1991 samt i Hørs-holm pastorat fra den 15. august 1991 og forløbig indtil 14. november 1991.

Cand.teol. *Thala Vibeke Juul Holm* er ansat som fungerende sognepræst i Sthens pastorat fra den 1. februar 1991 til 20. august 1991.

Cand.teol. *Kasper Michael Høyer* er ansat som fungerende sognepræst i Helsing-Valby pastorat fra den 1. februar 1991 til 10. september 1991.

Pastor *Kirsten Evald Grønbech* er ansat som fungerende sognepræst i Skt. Mariæ pastorat fra 11. februar 1991 til 10. juni 1991.

Pastor *Inger Lykkebo Pedersen* er ansat som fungerende sognepræst i Hornbæk pastorat fra den 22. marts 1991 til 9. november 1991.

Cand.teol. *Lene Skov* er ansat som fungerende sognepræst i Bagsværd pastorat fra den 1. april 1991 til 19. september 1991.

Cand.teol. *Karin Jeldtoft Jensen* er ansat som fungerende sognepræst i Hvidovre pastorat fra den 1. juni 1991 til 18. december 1991.

Cand.teol. *Marianne Schultz Bønløkke* er ansat som fungerende hjælpepræst i Gentofte fra den 15. september 1991 og foreløbig indtil 10. december 1991.

Præster fraflyttet stiftet:

Ulønnet hjælpepræst i Mørkhøj pastorat *Niels Willert* er ansat som sognepræst i Rørvig og Nykøbing Sjælland pastorater fra 1. april 1991.

Sognepræst i Mørkhøj pastorat *Karin Skovbjerg Jensen* er ansat som sognepræst i Kirke Hvalsø-Særløse pastorat i Roskilde stift fra den 1. august 1991.

Sognepræst i Søborggård pastorat *Jan Carl Jacobsen* er ansat som sognepræst i Højby pastorat i Roskilde stift fra den 1. oktober 1991.

Præster, der har fået bevilget afsked:

Sognepræst i Gerlev-Dråby pastorat *Gert Holthor* er efter ansøgning med-delt afsked med pension fra udgangen af januar 1991.

Sognepræst i Præstevang og Grønnevang pastorater *Niels Nielsen* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af april 1991.

Sognepræst i Tikøb-Gurre pastorat *Jørgen Fabricius* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af maj 1991.

Sognepræst i Tåstrup Nykirke pastorat *Niels Zeuthen* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af august 1991.

Sognepræst i Værløse pastorat, provst for Ballerup-Værløse provsti *Erik Schwarz-Nielsen* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af august 1991.

Sognepræst i Maglegård pastorat *Ib Lindegreen Andersen* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af september 1991.

Sognepræst i Gilleleje pastorat *Jørgen Niels Balle* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af oktober 1991.

Sognepræst i Vangede pastorat *Poul Anton Knudsen* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af oktober 1991.

Sognepræst i Kyndby-Krogstrup pastorat *Rosa Kirkeby Mortensen* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af oktober 1991.

Sognepræst i Rønnevang pastorat *Ellen Margrethe Nielsen* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af oktober 1991.

Sognepræst i Glostrup pastorat *Ulla Heje* er efter ansøgning meddelt afsked med pension fra udgangen af december 1991.

Afgået ved døden:

Sognepræst i Tårbæk pastorat, provst for Kgs. Lyngby provsti *Poul Falk Hansen* er den 29. oktober 1990 afgået ved døden.

V

Ordinationer siden oktober 1990

1990:

Søndag den 18. november ordineredes i Helsingør domkirke:

Cand.teol. *Pia Christiansen.*

Søndag den 27. januar ordineredes i Helsingør domkirke:

Cand.teol *Thala Vibeke Juul Holm*

Cand.teol *Kasper Michael Høyer*

Cand.teol *Roar Lavik*

Cand.teol *Eva Agnethe Pedersen*

Cand.teol *Hans-Henrik Ross*

Søndag den 7. april ordineredes i Helsingør domkirke:

Cand.teol Anita Rohwer

Cand.teol Lene Skov

Søndag den 2. juni ordineredes i Helsingør domkirke:

Cand.teol Berit Sass Berntsen

Cand.teol Thyge Enevoldsen

Cand.teol Karin Jeldtoft Jensen

Søndag den 15. september ordineredes i Helsingør domkirke:

Cand.teol Marianne Schultz Bønløkke

VI

Kursus for præster i Helsingør stift

1991

1. I Bistrup kirke fire mandage i februar kl. 14:

Emne: *Dialogen fortsat mellem teologien og psykologien – med særligt henblik på sjælesorgen.*

4/2: Overlæge, dr.med. Ebbe Linnemann.

11/2: Universitetslektor, cand.teol. Troels Nørager, der fremsætter 10 teser om forholdet mellem psykologien og teologi.

18/2: Sognepræst Kjeld Holm, formand for præsteforeningen.

25/2: Analytisk psykolog, cand.mag. Pia Skogemann, formand for Ishøj menighedsråd.

2. Grundtvigs Højskole, den 21. og 22. maj 1991

Gudstjeneste ved valgmenighedspræst Elsebeth Diderichsen og forstander, dr.teol. Ole Jensen.

Ole Jensen fortæller om Holger Begtrup.

Professor, dr.phil. Jes Asmussen: Jødedom og Kristendom i Islam.

Provst Erik Norman Svendsen: På vej mod en ny salmebog.

Professor, dr.teol. E. Thestup Pedersen: At besinde sig på det evangelisk-lutherske i dag.

Sognepræst, dr.teol. Bent Fl. Nielsen: Har Barths teologi en Fremtid hos os?

Fhv. kirkeminister Mette Madsen: Noget om de folkelige ritualer.

VII

Helsingør Stiftsfond

Regnskab 1/1-31/12 1990

INDTÆGTER:

Kassebeholdning 1/1	185.985,07
Bidrag fra stiftets menighedsråd	216.061,75
Rente bank	10.843,86
Rente giro	1.733,74
Overskud på kursus for præster og organister	2.280,00
	<hr/>
	416.904,42

UDGIFTER:

Tove Gade, tilskud til sem. i Bad Segeberg	2.118,50
Konvent præsteægtfæller	500,00
Kursus i Gentofte provsti	2.200,00
Jakob Arnbjerg, delt. i internat. fængselspræstekomiteé .	1.000,00
Kontakttjenesten for handicappede	4.500,00
Merete Hansen, rejseudgifter til præstehøjskolen	348,00
Nia Schulin-Zeuthen, konvent Ømborgen	500,00
M. Parning, konvent Ømborgen	500,00
Stiftsbogen, se bilag	41.284,16
Bestyrelsesmøde, befodringsudgifter	396,18
Runa Damsager, konvent Ømborgen	1.500,00
Ib Lauritsen, konvent Ømborgen	1.662,00
M. Kaasgaard, konvent Ømborgen	1.500,00
Marianne Bach, tilskud til kursus Bad Segeberg	500,00
Ove Scheel, tilskud til kursus Bad Segeberg	500,00
Præstekursus Grundtvigs Højskole (se bilag)	55.155,00
Karin Skovbjerg Jensen, kursus Ømborgen	500,00
Marianne Bach, kursus Ømborgen	500,00
Tove Gade, kursus Ømborgen	1.500,00
Religionspæd. Studiecenter, tilskud til studiesamling ...	4.000,00
Udbetalingsgebyr giro	30,00
Kirken i sommerlandet, (se bilag)	738,54
Bestyrelsesmøde, befodringsudgifter	536,36
Carl Hertz-Jensen, tilskud til teol. arbejdskonvent	800,00
Bent v. Benzon, kursus i Bergkirchen	500,00
Verner Ussing, kursus i Bergkirchen	252,00

Erik Bechmann, tilskud til sjælesorgskursus	500,00	
V. Aastrup, tilskud til udg. af salmer	5.000,00	
Niels Johansen, tilskud til TV produktion	5.000,00	
Runa Damsager, tilskud til kons. i Berlin	1.800,00	
Provstikursus Rødovre-Hvidovre, trykning af program	3.400,00	
Landemode, (se bilag)	31.130,68	
M. Kaasgaard, tilskud til seminar på Filadelfia	1.750,00	
Marianne Bach, tilskud til konvent i Bad Segeberg	500,00	
Kontorholdsudgifter	7.000,00	
Udbetalingsgebyr giro	30,00	
		<u>99.063,60</u>

Kassebeholdning 31/12:

Bankbeholdning	65.934,50	
Bankbeholdning	206.616,78	
Girobeholdning	45.289,54	317.840,82
		<u>416.904,42</u>

Hedehusene, den 26. marts 1991

Forelagt for og godkendt af bestyrelsen 11. april 1991

Bilag til regnskab 1/1-31/12 1990

STIFTSBOGEN:

Bente Linnemann, forsidetegning	2.000,00	
Poul Kristensens bogtrykkeri, fragtudlæg	2.293,60	
Poul Kristensens bogtrykkeri, trykning 3.000 ekspl. ...	101.128,24	
		<u>105.421,84</u>
Indbetalt af menighedsrådene	133.720,00	
Stiftskassereren, landemodeakt	12.986,00	146.706,00
		<u>41.284,16</u>
Overskud		

Tidspunktet for stiftsbogens udsendelse og menighedsrådenes indbetalinger omkring årsskiftet kan give forskydninger ved regnskabsafslutningen. Af ovenstående beløb hidrører kr. 35.800,00 faktisk fra bogens 1989 udgave, og modsvarer dennes underskud på kr. 34.833,00

KIRKEN I SOMMERLANDET:

Kirkebladets bogtrykkeri, trykning 10.000 ekspl.	15.919,60
P. Højland, tegninger og kørsel	518,94
	<hr/>
	16.438,54
Indbetalt af menighedsrådene	15.700,00
	<hr/>
	738,54

LANDEMODE:

Trykning af indbydelser	2.457,00
Trykning af program og sange	4.628,68
Leje af Helsingør-Hallen	10.000,00
Helsingør Hallens Cafeteria	97.215,00
Honorar til foredragsholder	2.100,00
	<hr/>
	116.400,68
Indbetalt af menighedsrådene	85.270,00
	<hr/>
	31.130,68

Regnskab for Helsingør Stifts præstekursus på Grundtvigs højskole Frederiksborg 30. og 31. maj 1990

Indtægter:

66 deltagere à 200,00	13.200,00
1 deltager à kr. 100,00 (én dag)	100,00
15 ledsagermiddage à kr. 50,00	750,00
	<hr/>
Indtægter ved Schwarz-Nielsen	14.050,00
Tilskud fra Helsingør Stiftsfond	55.155,00
	<hr/>
Samlede indtægter	69.205,00

Udgifter:

Tilbagebetalt 1 deltager à kr. 200 kursusgebyr kr. 50,00	150,00
Udgifter ved gudtjenesten 30/6:	
Vingave 1	315,00
Vingave 2	200,00
	<hr/>
Foredragsholdere:	

	<i>Honorar + kørsel = i alt</i>			
Jørgen Stenbæk	2.100	600	2.700	
Johs. H. Christensen	2.100	0	2.100	
Steffen Arndal	2.100	750	2.850	
Lars Bo Bojesen	2.100	1.025	3.125	
Anna Sophie Seidelin	2.000	710	2.710	13.485,00
Udgifter afholdt af Schwarz-Nielsen				14.150,00
Regning af 22. juni 1990 fra Højskolen				55.055,00
Samlede udgifter				69.205,00

VIII

Regnskab for året 1990 for

»Fonden af frivillige bidrag til trængende præsteenker m.fl.«

Kassebeholdning overført fra 1989	10.089,40
Renter af bankbog	40,93
Renter af obligationer pr. 1. januar og 1. juli 1990	4.540,00
Udtrukne obligationer pr. 2. januar og 1. juli 1990	600,00
Overskud fra »Understøttelseskassen Fiscus«	2.255,45
	17.525,78
Engangsunderstøttelse til to præsteenker	8.000,00
Beholdning indestående pr. 31/12 1990 på bankbog nr. 3700132730 (tidl. 620896) Den Danske Bank, Bernstorffsvej afd.	9.525,78
Obligationsbeholdning pr. 31/12 1990: Pålydende i alt 45.200,00 kr., kursværdi	43.586,00

Regnskab for året 1990 for

»Understøttelseskassen Fiscus ecclesiasticus for Helsingør stift«

Renter af obligationer for 11. juni og 11. december 1990	882,75
Renter af obligationer pr. 1. januar og 1. juli 1990	226,00
Udtrukne obligationer pr. 11. juni og 11. december 1990	1.400,00
	<hr/>
	2.508,75
Depotgebyr	253,30
	<hr/>
Overskud	2.255,45
	<hr/> <hr/>
der overføres som indtægt på regnskabet for »Fonden af frivillige bidrag til trængende præsteenker m. fl.«	
Obligationsbeholdning, pålydende 22.200 kr., kursværdi	15.703,95
	<hr/> <hr/>

Helsingør stifts bispekontor
Hellerup, den 19. august 1991

Regnskab for Nascous Legat for året 1990

Kassebeholdning overført fra 1989	34.981,44
Renter af bankbog i 1990	112,37
Renter af obligationer pr. 11. juni og 11. december 1990	703,75
Renter af obligationer 2. januar og 1. juli 1990	1.649,00
Udtrukne obligationer:	
pr. 11. juni 1990	200,00
pr. 11. december 1990	600,00
	<hr/>
	38.246,56
Depotafgift 223,10	
Beholdning pr. 31/12 1990, bankbog nr. 3700132803 (tidl. 621052) Den Danske Bank, Bernstorffsvej afd.	38.023,46
	<hr/> <hr/>
Obligationsbeholdning:	
Overført fra 1989	34.300,00
Udtrukne pr. 11. juni og 11. december 1990	800,00
	<hr/>
Obligationsbeholdning pr. 31/12 1990 nominelt	33.500,00
	<hr/> <hr/>

Helsingør stifts bispekontor
Hellerup, den 19. august 1991

IX

Adresser

Helsingør stifts bispekontor:

Biskop Johannes Johansen
Stiftsfuldmægtig Laila Frydshou
Heslehøj allé 4, 2900 Hellerup
Telefon: 31 62 93 12

Helsingør stiftsøvrighed og stiftskassererkontor:

Stiftskontorchef Kai Winther
Stiftskasserer Preben Lauridsen
Rosenkæret 22 B, 2860 Søborg
Telefon: 31 67 60 22

Stiftamtmand Helge Odel,
Amtsgården, Kgs. Vænge, 3400 Hillerød
Telefon: 42 26 66 00

Helsingør Stiftsfond:

Formand: Biskop Johannes Johansen
Kasserer: Christian Stigaard,
Hovedgaden 458, 2640 Hedehusene
Postgirokonto: 4 12 31 23

X

A. *Tilsynsførende arkitekter:*

Kgl. bygningsinspektør, arkitekt Jens Fredslund (Frederiksborg amt)
Erik Møllers tegnestue A/S, Indiavej 1, Sdr. Frihavn,
2100 København Ø.
Telefon: 35 43 96 90
Kgl. bygningsinspektør, arkitekt Gehrdt Bornebusch, (Københavns
amt)
Frederiksholms Kanal 16 B, 1220 Kbhvn. K.
Telefon: 33 13 35 19

B. *Bygningskonsulenter:*

Arkitekt maa. Mads Drosted, Strandgade 91, 3000 Helsingør,
Telefon: 49 21 12 22
Arkitekt maa. Gert Ingemann, Arkitektkontoret »Møllen« A/S,
Stengade 75, 3000 Helsingør.
Telefon: 42 10 00 55

- C. *Præstegårdskonsulent:*
Gårdejer Frede Nielsen, Maglemosegård, Holløselundvej 57,
3210 Vejby.
Telefon: 42 30 60 15
- D. *Kirkegårdskonsulent:*
Landskabsarkitekt Torben Michelsen. Krøjerup Overdrev 12,
4180 Sorø.
Telefon: 53 63 16 53
- E. *Klokkekonsulent:*
Organist, cand.mag. Bendt Gammeltoft-Hansen, Strandvejen 13,
5700 Svendborg.
Telefon: 62 21 39 68
- F. *Orgelkonsulent:*
Organist H. Hildebrandt-Nielsen, Frederiksdal allé 15, 7800 Skive.
Telefon: 97 52 15 14
- G. *Varmekonsulent:*
Professor, civilingeniør Vagn Korsgaard, Donsevej 2,
2970 Hørsholm.
Telefon: 42 18 01 04

XI Stiftets provster

Helsingør domprovsti:

Domprovst Per Rysgaard Jensen
Slotsvej 2,
3000 Helsingør
Tlf. 49 21 02 00

Gladsaxe-Herlev provsti:

Provst Per Jensen
Mørkhøjvej 177 A,
2730 Herlev
Tlf. 42 94 96 57

Rødovre-Hvidovre provsti:

Provst Claus Bjerregaard
Hvidovre Kirkeplads 3,
2650 Hvidovre
Tlf. 31 75 01 65

Kgs. Lyngby provsti:

Provst Lis Rechendorff
Nærumgårdsvej 141,
2850 Nærum
Tlf. 42 80 51 08

Gentofte provsti:

Provst Karl Erik Wienberg
Margrethevej 11 C,
2900 Hellerup
Tlf. 31 62 52 58

Glostrup provsti:

Provst Fred Andersen
Vallensbæk Præstegård
2625 Vallensbæk
Tlf. 42 64 90 66

Høje-Tåstrup provsti:

Provst Karen Mogensen
Torslunde Præstegård
Torslundevej 147,
2635 Ishøj
Tlf. 42 99 16 28

Ballerup-Værløse provsti:

Provst Merete Hansen
Skandrups Allé 36,
3500 Værløse
Tlf. 42 98 64 44

Fredensborg provsti:

Provst Chr. P. Jensen
Birkebakken 11,
3460 Birkerød
Tlf. 42 81 08 88

Hillerød provsti:

Provst Hans Christian
Bang-Rasmussen
Ved Gadekæret 2 B,
3540 Lyngø
Tlf. 42 18 70 28

Frederikssund provsti:

Provst Knud Andersen
Kirketorvet 2,
3550 Slangerup
Tlf. 42 33 40 97

Frederiksværk provsti:

Provst Werner Dag Ussing
Græsted Hovedgade 6,
3230 Græsted
Tlf. 42 29 10 57